

T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ

RENÉ GUÉNON'DA BİLGİ, BİLİM VE FELSEFE

Yüksek Lisans Tezi

Ruveyda Aksel

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şamil Öçal

Ankara 2021

T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ

RENÉ GUÉNON'DA BİLGİ, BİLİM VE FELSEFE

Yüksek Lisans Tezi

Ruveyda Aksel
195310019

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şamil Öçal

Ankara 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	6
RENE GUENON/ABDÜLVÂHİD YAHYA’NIN HAYATI VE ESERLERİ	6
1.1. Hayatı	6
1.2. Eserleri	9
1.3. Rene Guénon’da Gelenekselci Düşünce	14
1.3.1 Gelenek ve Din	18
BÖLÜM 2	23
RENE GUÉNON’UN EPİSTEMOLOJİSİ	23
2.1. Guénon’un Bilgi ve Metafizik Anlayışı	23
2.1.1 Metafizik Bilgi ve İlim Farkı	26
2.1.2. Entelektüel Sezgi	28
2.1.3 Teorik Bilgi	29
2.2. Rene Guénon’da Bilginin Kaynağı	30
2.2.1 Intellectus ya da Manevî Akıl	31
2.3. Modern Dönem Bilgi Anlayışı Eleştirisi	32
BÖLÜM 3	36
RENÉ GUÉNON VE BİLİM	36
3.1. Geleneksel Bilimlerin Sınıflandırılması	36
3.2. Scientia Sacra ya da Kutsal Bilim	37
3.3. Modern Bilim Eleştirisi	39

BÖLÜM 4.....	44
RENÉ GUÉNON VE FELSEFE	44
4.1. Felsefenin Anlamı.....	44
4.2. Philosophia Perennis Anlamı.....	45
4.3. Modern Dönemler ve Felsefe	46
4.4. Guénon'un Modern Felsefeye Yönelttiği Eleştiriler	48
SONUÇ.....	51
KAYNAKÇA	55
ÖZGEÇMİŞ.....	62

ÖZET

René Guénon, Fransa’da doğup büyümüş, Batı’nın içinde bulunduğu çıkmazın bizatihi şahidi olarak Doğu’nun öğretileriyle kendi düşünce alanını oluşturmuş ve Gelenekselci Ekol’ün en önde gelen ismi olmuştur. 1912’de Müslüman olmuş ve Abdülvâhid Yahyâ adını almıştır. İhtida ettikten sonra “hastalıklı” olarak nitelendirdiği Batı’nın mevcut durumuna, Doğu öğretilerini kullanarak bir reçete sunmaya çalışmıştır. Batı’nın anlamını yitirdiği düşüncesinden hareket ederek, yiten bu “öz geleneğe”, Doğu öğretileriyle yeniden erişilebileceğini savunmuştur. Guénon’un gelenek düşüncesi üzerine inşa ettiği bilgi, bilim ve felsefe anlayışı aslında bir zincirin halkaları gibi birbirlerine bağlı bulunmakla birlikte bu kavramları anlamlandırabilmek için öncelikle Ekol’ün içinde bulunduğu “Gelenekselci” düşünce alanına hâkim olmak gerekmektedir. Bu düşünce alanını oluşturan metafiziksel karakterdeki bilgi, büyük dünya dinlerinin kaynağıdır. Guénon bu bilginin metafizik olduğunu vurgularken aslında onun insanın kendi yetileriyle üretmediği, üretmeyeceği ve modern bilimin ürettiği bilgiden farklı ezeli-ebedi bilgi olmasına dikkat çeker ve modern bilim ve felsefeye yöneltmiş olduğu eleştiriyi bu esasa dayandırır. Bu bağlamda öncelikle Ekol’ün, özeldeyse tez konumuzu oluşturan Guénon’un, merkeze almış olduğu “gelenek” kavramı etrafında, metafizik bilgi ve bu bilginin değişmez ilkelerinden oluşan kutsal bilim ile birlikte modern bilim ve felsefenin içinde bulunduğu bunalıma ve bundan çıkış yollarına dair görüşlerini ele alıp değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: René Guénon, bilgi, bilim, felsefe, Gelenekselci düşünce, Doğu, Batı, gelenek

ABSTRACT

René Guénon was born and raised in France, created his own field of thought with the teachings of the East as the witness of the predicament of the West and became the foremost name of the Traditionalist Ecole. He converted a Muslim in 1912 and took the name Abdülvâhid Yahya. After his conversion, he tried to present a prescription to the current state of the West, which he called "sickly", using Eastern teachings. Upon the idea that the West has lost its meaning, he argued that this lost "original tradition" can be reached again with Eastern teachings. Although Guénon's understanding of knowledge, science and philosophy built on the idea of tradition are actually connected to each other like the links of a chain, in order to make sense of these concepts, first of all, it is necessary to master the "traditionalist" field of thought in which Ekol is involved. The metaphysical information that constitutes this field of thought is the source of the major World religions. While Guénon emphasizes that this knowledge is metaphysical, in fact he cannot produce what man does not produce with his abilities and points out that it is an eternal knowledge different from the knowledge that modern science produces, and he bases his critique of modern science and philosophy on this basis. In this context, we will try to explain, through this study, Ekol's attitudes towards the crises created by modern philosophy, together with the sacred science consisting of metaphysical knowledge and the unchangeable principles of this knowledge, around the concept of "tradition" centered on Guénon, who is the pioneer of our thesis subject in particular.

Keywords: René Guénon, knowledge, science, philosophy, traditionalist thought, Eastern, Western, tradition

KISALTMALAR LİSTESİ

agmd.	: Adı geçen madde
a.g.e.	: Adı geçen eser
Bkz	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren-ler
Düz.	: Düzenleyen
ET	: Erişim Tarihi
s.	: Sayfa
MÖ.	: Milattan Önce
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
yy	: Yüzyıl
Yay.	: Yayınları

ÖNSÖZ

Yirminci yüzyılın başlarında, modern olan ile geleneksel olanı, kutsal ile profan olanı hakiki bilgi ile deneysel bilgiyi birbirinden ayıran derin bir çatlağın varlığını ve insanlar üzerindeki etkilerini haber veren René Guénon, Gelenekselci Ekol'ün kurucusu olarak kabul edilir. Yaşadığı dönemde aynı ekol içinde kitaplar kaleme alan Frithjof Schoun'un dile getirdiği gibi Guénon yazmış olduğu eserlerde, Doğunun özellikle de Hindistan'ın hala hayatta olan entelektüelliğini yorumlama görevini üstlenmiştir. Guénon'un yazılarının hepsinde de, parmaklıklarının biçimsel zuhurlar dünyasını aydınlattığı tekerleğin merkezine benzeyen biçimsel ve bireysel olmayan bir bilginin -Kadim Gelenek- var olmasının gerekliliği üzerinde durulur. Bu metafiziksel karakterdeki bilgi, büyük dünya dinlerinin kaynağıdır. Guénon bu bilginin metafizik, bireysel olmayana karakterini vurgularken aslında onun insanın kendi yetileriyle üretmediği, üretmeyeceği ve modern bilimin ürettiği bilgiden farklı ezeli-ebedi bilgi olmasına dikkat çeker ve modern bilim ve felsefeye yöneltmiş olduğu eleştiriyi bu esasa dayandırır.

Guénon'un düşüncesinde düşünen bir erkek ya da düşünen bir kadın, doğal olarak, öncelikle bir metafizikçi, daha sonra bir bilim adamı, öğretmen ya da zanaatkârdır. Metafizikçi bâtını melekelerle ve duyularla donanmış olarak, sadece “bu dünyada” yolunu bulmakla kalmaz, aynı zamanda Hz. Âdem'in “şeylerin isimlerini bilmesi”nde olduğu gibi şeylerin özündeki anlamı da görür hale gelir. Guénon, insan aklının Kadim geleneğe dayanarak şeylerin hakikatine ulaşabileceğini ve bu şekilde deneyin bize çizdiği dar sınırlardan kurtularak daha yüce bir bilinç alanına ulaşabileceğini söyler. Modern insanın, şeyleri belli formlar içinde gördüğü ve bize faydası açısından değerlendirdiği için bu yeteneğini tam olarak kullanamamaktadır. Guénon, “gelenek” kavramı üzerine inşa ettiği düşünce dünyasını metafizik bilgiyi temel alarak, bilim ve felsefe düşüncelerini bu bağlam üzerinden ortaya koymuştur. Bunların ortaya konulmasıyla birlikte Guénon'un bilgi, bilim ve felsefe ile anlayışların önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada Gelenekselci düşünce alanı içerisinde Guénon'un bilgi, bilim ve felsefe anlayışı ortaya konulup değerlendirmeyi, bilginin niteliği Gelenekselci düşünce içindeki yeri ve önemi; modern dönemlerde bilginin görünüm biçimleri ve felsefe konusundaki düşüncelerini ele almayı hedeflemektedir.

Guénon daha hayatta iken çevresinde bir düşünce hareketi meydana gelmiş, görüşleri müntesipleri tarafından ele alınıp yorumlanmış ve bu çerçevede bir takım düşünsel kümelenmelerin ve tarikatların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu sebeple Guénon görüşlerinin yorumlandığı ve yeniden üretildiği ortamın bilinmesi önem arz etmektedir. Giriş kısmında Gelenekselci Ekol'ün önde gelen isimleri hakkında, Guénon ile bağlantılarına da değinerek, kısa bilgiler vermeyi uygun gördük.

Birinci bölümümüzü oluşturan Guénon'un hayatı, eserleri ve Geleneksel düşünce hakkındaki görüşleriyle, tezimizin asıl mevzusu öncesi bir temel atmaya çalıştık. Bu bölümde Gelenekselci Ekol ve bizim çalışma konumuzu oluşturan Guénon'un merkeze aldığı "gelenek" kavramını ayrıntılarıyla ele almaya gayret gösterdik. Gelenek kavramını önceleyerek; diğer bölümlerimizi oluşturacak "bilgi", "bilim" ve "felsefe"nin de anlaşılabilirliğine katkı olması hususunu göz önünde tutmaya çalıştık. Zira bakıldığı zaman Ekol çerçevesinde, "gelenek" kavramı etrafında bilgi, bilim ve felsefenin bir halkanın zincirleri gibi birbirine bağlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda da gerçek bilginin, yani değişmez ilkelere bağlı metafiziksel bilginin, bilimin temelini oluştururken bu zincirde sahîh düşüncüyü yani felsefeyi oluşturduğu söylenebilir.

İkinci bölümü oluşturan, Guénon'un bilgi alanındaki yaklaşımını ele alırken, özellikle metafizik kavramına açıklık getirmeye, hatta ayrıntılı olarak ele almaya çalıştık. Çünkü Gelenekselci düşüncenin, bilgiyi bütün olarak ele alırken metafiziksel bir yaklaşım sergilediğini ve özellikle de felsefenin alanı olan metafizikten ayrıldığı vurgusuyla bu ayrıma gittiklerini gördük. Bundan dolayı, yaptığımız incelemelerde biz de bu hususa dikkat ederek ilerlemeye çalıştık. Baktığımız zaman Guénon'un, bilgi anlayışındaki ayrıntılar, modern döneme yönelik yaptığı bilgi eleştirilerinde daha açık ve net olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz de her bölüm için önemle bu eleştiriler üzerinde durarak, Guénon'un, modern dönemin bilgi anlayışına yönelttiği eleştirileri, kendi eserleri üzerinden titizlikle aktarmaya gayret gösterdik.

Üçüncü bölümümüzü de Guénon'un bilim üzerine olan düşüncelerine ayırdık. Öncelikle geleneksel bilimlerin sınıflandırılmasını, yani metafiziğin ilkelerin bilimi olarak ele alınmasını inceledik. Zira ilkesiz bir bilimin söz konusu olamayacağını dile getiren Gelenekselci Ekol için "ilkenin" önemli bir temel oluşu, bu bağlamda hem bilgi hem bilim için ortak manada metafiziğin kullanılması, bizim için bu hususu müstakil bir başlık altında incelemeye yöneltmiştir. *Scientia Sacra* ya da Kutsal Bilim'in Geleneksel düşünce içindeki öneminden dolayı da bu başlığı açmamız gerektiğini düşünüp, bu bölümde son olarak modern bilime yönelik eleştirileri ele aldık.

Dördüncü bölümümüzde ise, Guénon'un felsefeye bakışını, felsefenin modern dönemlerde yaşamış olduğu dönüşümler ilgili görüşlerini ele aldık. Öncelikle felsefenin nasıl tanımlandığı, Guénon'un nasıl anlamlandırdığı üzerinde durduk. Sonraki başlığımızda, Gelenekselci Ekol'ün üzerinde önemli durduğu *Scientia Sacra* ve *Philosophia Perennis*'in anlamı, nasıl ifade edildiği ve anlaşıldığı üzerinde incelemelerde bulunduk. Modern dönem felsefe anlayışına da kısa bir açıklık getirdikten sonra, Guénon'un modern felsefe anlayışına yönelttiği eleştiriler üzerinden konumuzun daha anlaşılır olmasını sağlayarak, bu bölümümüzü nihayete erdirmiş olduk. Sonuç bölümünde ise çalışmamızın bölümleri boyunca ele aldığımız meseleleri değerlendirerek, atıf yaptığımız ve faydalandığımız kaynakları göstererek tezimizi tamamladık.

Çalışma süreci boyunca bilgi ve tecrübesiyle her daim benden yardımını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Şamil ÖÇAL'a teşekkürü borç bilirim. Yine bu süreçte hep yanımda olan sevgili aileme de ayrıca teşekkür ediyorum.

Ruveyda AKSEL

Ankara - 2021

GİRİŞ

Gelenekselci Ekol, Rene Gu  n  n ve Ananda K. Coomaraswamy tarafından temelleri atılan, Frithjof Schoun'un sistematikle  tirdiğ , Titus Burckhardt, Martin Lings, Jean Louis Michon, Marco Pallis, Huston Smith, William Stoddart, William Chittick, Seyyid Hüseyin Nasr gibi d      rlerin temsil ettiğ  bir d    nce akımını oluşturmaktadır.¹ özellikle son yüzyılda modernite krizi ile karşılaşan dünyanın "bunalımına" karşı ortaya koyduğ  sistemli eleştirilerle çok geniş sahada etki alanı oluşturmuştur. Gelenekselci Ekol'  n modernist dünyaya karşı geliştirdiğı sistemli eleştiriler, dünyada İslam   lkelerinde ve ülkemizde takip edilmiş, eserleri birçok dile   vrilmi  tir.

Gelenekselciliğin tarihini incelediğimizde üç safhadan oluştuğunu görmekteyiz. Birinci safhada Guénon, 1930’lu yıllara kadar devam eden süreçte Gelenekselci felsefeyi geliştirmeye çalışmıştır. Bu süreçte değişik makaleler ve kitaplar kaleme almış ve çevresinde küçük bir takipçi grubu oluşmuştur. İkinci safhaya gelindiğinde Doğu metafiziğinin bir örneği olarak İslami sufizm ile Avrupa faşizmini birbirinden farklı iki bağlamda uygulamaya koyma teşebbüsleri başlamıştır. Üçüncü aşamaya gelindiğinde ise yani 1960’lardan sonra Gelenekselci fikirler belirsiz bir şekilde Batı’nın genel kültürü içine karışmaya başlamış ve böylece kaybolması kaçınılmaz olmuştur. Daha sonra bu Gelenekselci fikirler Batı’dan İslam dünyasına oradan da Rusya’ya geçmeye başlamıştır.²

Rene Gu    n özelinde inceleyeceğimiz, ekolün de genel bir izd        n   yansıtacak çalışmamızın öncesinde, Gelenekselci Ekolün önde gelen isimlerini tanıtarak bu düşünce sisteminin yapısını anlamaya gayret edeceğiz. Zira Gu    n  n düşünce dünyasını aktarmaya ba  lamadan önce ekol bünyesindeki isimleri ve Gu    n  n hayatını aktarmak, tezin ilerleyen kısımlarını anlamlandırmak ve bütüncül bir bakış elde edebilmek adına mühimdir.

Guénon'dan sonra Ekolün en önemli düşünürlerinden birisi olan Frithjof Schoun, 1907 yılında İsviçre'nin Basel şehrinde doğdu. Katolik kökenli Alman bir aile içerisinde büyüdü.

¹ Yalçın, Şahabettin, “Gelenekselci Ekol’de Akıl, Hikmet ve Bilim”, *Modernizm ve Gelenekselcilik Arasında Din*, (Ed. Şamil Öçal, Cevat Özyurt), (Ankara: Hece Yay., 2013), s. 40.

² Sedgwick, Mark, “*Modern Dünyaya Karşı*”, (Çev. Şamil Öçal), (Ankara: Hece Yay. , 2016), s. 52-53.

Babasının müzisyen ve şair oluşu mitolojiyle, şiirle iç içe geçen bir çocukluk geçirmesini sağladı. 1920 yılına kadar yani babasının vefatına kadar Basel’de ailesiyle birlikte yaşamıştır. Babası vefat edince kardeşi ve annesiyle Mulhouse’a taşınmış, Fransız vatandaşlığına geçmiştir. 1924 yılında Guénon’un yazılarıyla tanışmıştır. 1928’den itibaren İslam’a yönelik ilgisi artmaya başlamış ve 1930’da Paris Camii’nde Arapça dersler alarak, geleneksel sanata dair incelemelerde bulunmuştur. Bu sırada Guénon ile mektuplaşmaya başlamıştır. 1932 yılında Cezayir’e gidişiyle doğrudan İslam’a yönelik teması başlamıştır. Cezayir’de Şazeliyye’nin Derkaviyye kolunun şeyhlerinden Ahmed el-Alevi ve diğer sufilerle tanışarak İslam geleneğiyle ve tasavvufla ilgili ilk elden bilgiler edinmiş ve Müslüman olmuştur. Ahmed el-Aleviyye’ye intisap ederek İsa Nureddin Ahmed ismini almıştır. Daha sonra Derkaviyye’nin Aleviyye koluna ait Meryemiyye şubesi kurmuştur. Ayrıca, Ezeli hikmet düşüncesinin en büyük savunucularından biri olan Schoun’un en büyük özelliği ezeli hikmetin, Vedanta, Taoizm, Platonculuk, Skolastizim, , Katoliklik ve Sufizm gibi birçok tarihsel formu konusunda kuşatıcı bilgiye sahip olmasıdır. Rönesans’tan beri bildiğimiz ve özellikle Yeni Skolastik filozofların etkisiyle daha fazla kullandığımız ezeli hikmet, ezeli ve evrensel hakikatin bütününe ve dolayısıyla formüleştirmesini hiçbir sisteme borçlu olmayan metafizik aksiyomlara işaret eder. Schoun’a göre, tüm dinlerin ve ibadet biçimlerinin ahlakın kendisine dayandığı ezeli din (religio perennis) ve tüm dogmaların ve hikmetin özü olan ezeli hikmet de aynı anlama gelmektedir. 5 Mayıs 1998’de Bloomington’da vefat etmiş ve evinin bahçesine defnedilmiştir.³

Ananda Kentish Coomaraswamy, 1877’de Colombo’da doğmuştur. Guénon ve Schoun gibi Ekol’ün kurulmasında öncü bir isimdir. Sanat metafiziği, özeldeyse Hint sanatına dair çalışmalarıyla tanınmıştır. Batı ve Doğu gelenekleriyle ilgili pek çok makalesi yayınlanmıştır.⁴ Coomaraswamy, 1930’da Guénon’un eserleriyle tanışmıştır. Bu eserlerle Doğu metafiziğiyle ilgili görüşlerinde önemli değişiklikler oluşmuş ve geleneksel toplumla ilişkili düşüncelerini bu metafizik üzerinden incelemeye çalışmıştır. Eserlerinde Guénon gibi bütün geleneklerin özünde hakikat birliğinin bulunduğu vurgusunu yapmış ve moderniteye eleştirilerde bulunmuştur.⁵ Coomaraswamy’nin hitabet ettiği temel çevre Guénon’unkinden daha geniş bir grup olmasına

³ Koltas, Nurullah, “İsâ Nureddin (Frithjof Schoun)”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 22, (Ankara: 2020), s. 483-484.

⁴ <https://1000kitap.com/yazar/ananda-k-coomaraswamy>, (ET: 01.10.2020).

⁵ Akdoğan, Sinan, *Gelenekselci Ekole Göre Din ve Modernleşme: René Guénon*

Örneği, (İstanbul: MÜSBE), 2010, s. 73.

rağmen Gu  non'un kiyle yakın bir   vreye denk gelmekteydi. Bundan dolayı yıllarca Gelenekselci yazar olarak Gu  non'dan sonra ikinci sırada yer almıştır.⁶

Seyyid Hüseyin Nasr, 1933 yılında Tahran'da dünyaya geldi. Yüksek   ğrenimini ABD'de Massachusetts Institute of Technology'de fizik dalında tamamladı. Harvard   niversitesi'nde jeoloji ve jeofizik alanlarında yüksek lisans eğitimi almış ve bilim tarihi alanında da doktorasını tamamladı. 1958 yılında İran'a dönmüş ve Tahran   niversitesi'nde felsefe ve bilim tarihi profesörü olarak akademik çalışmalarda bulundu.⁷ Nasr, Gelenekselci bakış a  sını ifade eden birçok eser kaleme almıştır. Ekolün kurucu isimlerinden, Gu  non ve Schuon'un bazı zıt gibi görünen görüşlerini a  klamaya çalışmış ve geleneksel düşüncenin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmuştur. Bununla birlikte Nasr, İslâm kozmolojisi, bilimi ve m  neviyatı üzerine akademik çalışmalarda bulunmuş ve Müslüman felsefeci ve mutasavvıfların eserlerinin anlaşılmasında ve yayılmasında etkili oldu . Gelenekselciler içinde doğuştan Müslüman olması ve geleneksel İslami eēitim alması ve kitaplarında gelenekselci düşünceyi İslami referanslarla açıklaması sebebiyle Gelenekselciliēin İslam dünyasında bilinmesinde etkili olmuştur. Hemen tüm kitapları ve makaleleri Türkçeye de çevrilmiştir.⁸

William Chittick, 1943 yılında Milford'da dünyaya gelmiştir. Gelenekselci Ekol içerisinde tasavvuf çalışmalarıyla ön plana çıkmaktadır. Özellikle İbnü'l Arabi ve Mevlâna   zerine yaptığı çalışmalarla tanınmaktadır. Doktorasını 1974 yılında Tahran   niversitesi'nde Fars debiyatı alanında yapan Chittick, ayrıca Seyyid Hüseyin Nasr'ın öğrencisidir. New York Stony Brook   niversitesi'nde   ğretim   yesi olarak çalışmaktadır. İslam klasikleri, Hinduizm ve dini araştırmalar üzerine dersler vermektedir.⁹

Chittick'in, Türkçeye pek çok eseri tercüme edilmiştir. İnsan yayınları arasında; *Kozmosun Hakikati*, *Varolmanın Boyutları*, *İslam'ın Vizyonu* yer almaktadır. Ayrıca, nefes yayıncılık tarafından da *İlahi Aşk*, *İbn Arabi* tercüme edilen eserleri arasında yer almaktadır.

Martin Lings, 1909'da İngiltere'nin Lancashire şehrinde doğmuştur. Protestan bir ailede yetişen Lings, Oxford Üniversitesi Magdalen College'da İngiliz Edebiyatı Bölümü'nden mezun olmuştur. Mezuniyetinden sonra bir süre Polonya'da İngilizce   ğretmenliēi yapmıştır. 1935'te

⁶ Sedgwick, Mark, *a.g.e.*, s. 77-78.

⁷ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, (  ev. Sara Büyükduru), (İstanbul: İnsan Yay., 2014), s. 4.

⁸ Koltas, Nurullah, *Gelenekselci Ekol ve İslam*, (İstanbul: İnsan Yay., 2013), s. 89.

⁹ <https://nefesayinevi.com/yazarlar/william-chittick>, (ET: 01.10.2020).

Gu  non'un eserleriyle tanışmaya başlamıştır. Bu eserler sayesinde Lings'in, modern dünyayı bâtinî ve zâhirî gelenek açısından sorgulamasına katkı sağlamıştır. 1937'de Gu  non'un editörlüğünü yaptığı *Etudes traditionnelles* dergisinde Schuon'un bir makalesini okumuş ve etkilenmesinden dolayı İsviçre'nin Basel şehrine giderek Schuon'unu ziyaret etmiştir. Daha sonra Ş  zel  -Alev   şeyhi olan İ  s   N  reddin'e intisap ederek Ebubekir S  r  ceddin ismini almıştır. 1939'da Arapça öğrenmek için Mısır'a gitmiş ve II. Dünya Savaşı   ıkınca Mısır'a yerleşmek zorunda kalmıştır. O yıllarda Kahire'de yaşayan Gu  non ile yakın ilişkiler kurmuştur. 1952'de İngiltere'ye dönmüş ve 1959'da Londra   niversitesi'nde intisap ettiğ   tarikatın kurucusu Şeyh Ahmed el-Alev   hakkında doktora tezi hazırlamıştır. İngiltere'nin Kent Country-Westerhem şehrindeki evinde 12 Mayıs 2005'te vefat etmiştir. Birçok eseri Türkçeye   evrilmiştir. *Yakin Risalesi*, *Tasavvuf Nedir?* Veysel Sezgin tarafından çevrilmiştir. *Antik İnançlar Modern Hurafeler* Nabi Avcı tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. En iyi tanınan eseri *H  . Muhammed'in Hayatı: İlk Kaynaklara Göre* olmuştur. Pakistan ve mısır tarafından her yıl siret ödülüne layık görülen bu eser Nazife Şişman tarafından çevrilmiştir.¹⁰

Her ne kadar, giriş kısmında Gelenekselci Ekol'  n Gu  non önderliğinde kurulduğ  nu, Schuon, Coomaraswamy, Burkhardt, Lings ve Nasr gibi düşünürlerin onu takip ettiğ  ini ifade etmiş olsak da biz aslında genel bir kanıyı ortaya koymaya çalıştık. Buna mukabil Ekol'  n Gu  non'un bireysel gayretleriyle kurulmadığına yani Gu  non'un bir kurucu olmadığına dair Nasr ş  nları ifade etmektedir: *"Kendilerini Guenoniyen olarak isimlendiren bazı Avrupalı grupların yanlış anlayışına rağmen, Guenonizm diye bir şey yoktur."*¹¹ çünkü Gu  non'a göre de gelenek sadece bir kişinin bireysel çabalarının ürünü değildir. Gelenek, birey-üstü olmasından dolayı kişisel bir kurucusunun olması düşüncesi doğru bir yargı değildir. Ama daha önceleri de mevcut olan geleneğ  n, günümüzde neredeyse ulaşılamaz bir hal aldığı zamanda Gu  non'un geleneğ  i tekrar görünür hale getirdiğ  i düşüncesi kabul edilebilir. Bu bağlamda Gu  non'un kurucu olarak anılması bir netice olarak değerlendirilebilir. Zaten Gelenekselcilerin de temel düşünce doktrinlerinden biri olan hikmet'e ilişkin bilgi, özü itibariyle değişime uğramamakla birlikte onun hangi çağda görünür olduğu ve kim tarafından savunuluyor olduğu da önemli değildir. Çünkü   zde bir değişim değil, biçimde bir değişim mümkündür. Değişmekte olan şey de bilginin ya da varlığın kendisi değildir. Değişen, insanın bilgiyi ve varlığ  ı kavrama seviyesi ve bunu ifade ediş tarzıdır. Gu  non'un da üzerinde durduğu ve ulaşmak istediğ  i değişmez bilgidir. Bu değişmez bilgiye ulaşmak için değişime tabi olmayan

¹⁰ Rıza Şah Kaz  mi, "Ebubekir S  r  ceddin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 37, (  stanbul: 2009), s. 260-262.

¹¹ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bilgi ve Kutsal*, (  ev. Yusuf Yazar), İ  z Yay.,   stanbul, 2001, s. 117.

vasıtaların¹² varlığını göstermek ister. Ayrıca bakıldığında bu duruma göre Gelenekselci Ekol Agnostikliğe karşıdır. Çünkü varlığı varlık olarak ve varlık ötesi olarak algılayabildiğimiz için, zihnin sınırlarının ötesine geçme imkânımızın var olduğu da açıkça ortadayken bilinmezlik gibi kapalı bir durum söz konusu değildir.¹³

Gelenekselci Ekol'ün entelektüel bakış açısının arka planını gelenek kavramının oluşturduğunu ifade edebiliriz. Gelenekle de doğrudan irtibatlı hatta aynı görülen metafizik ilkeler ya da metafiziksel bilgi ise Ekol'ün söylemlerinin temelini oluşturmaktadır. Biz de tezimizin ilerleyen kısımlarında sıklıkla bu bağlamı açıklamaya çalışacağız.

¹² Gelenekselcilere göre bu vasıta “intellectus”tur. Biz bu kavramı ikinci bölüm “Rene Gu  non’da Bilginin Kaynağı” başlığı altında ayrıntılı olarak ele alacağız.

¹³ Rakipoğlu, Numan, *Gelenekselci Ekol ve Modernizm Eleştirisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (İstanbul: 2008), s. 1.

BÖLÜM 1

RENE GUENON/ABDÜLVÂHİD YAHYA'NIN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

René-Jean Joseph Guénon, 15 Kasım 1886'da Fransa'nın Blois şehrinde Katolik bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluk döneminde sağlık problemleri yaşayan Guénon'la teyzesi yakından ilgilenmiş ve Guénon ilk bilgilerini yani okuma, yazma gibi temel becerileri teyzesinden almıştır.¹⁴ Dini bir okulda orta öğrenimini tamamlamıştır. Edebiyat öğrencisi olarak 1902'de üniversiteye başlamıştır. 1903'te üniversitenin felsefe bölümüne girmiştir ve aynı yıl içinde felsefe-edebiyat diplomasını almıştır. 1904'te matematik öğrenimi için Paris'te bulunan Collège Rollin'e öğrenci olarak yazılmıştır. Ancak sağlık problemleri nedeniyle öğrenimine ara verip, Paris'e yerleşmiştir. Yani, matematik öğrenimini için yazıldığı bu üniversitedeki eğitimine devam etmemiş, yarıda bırakmıştır. Hayatının bu döneminde klasik öğreniminin kendisini tatmin etmediğini hissettiği için o devirde yaygın olan "neo-spiritualiste" öğretilerini araştırmaya yönelmiştir.¹⁵

Guénon yakın bir arkadaşı aracılığıyla "bâtın ve gizli ilimler" ile ilgilenen *occultiste* adında bir cemiyetin önde gelenleri ile tanışmıştır. Kısa bir süre içinde, titizliği ve ciddiyeti sayesinde kendini cemiyete kabul ettiren Guénon, bu cemiyetle birlikte mason localarına dahil olmuş ve kısa zamanda yüksek derecelere çıkmıştır.¹⁶ Ama bu *occultiste* teşkilatlarla olan ilgisini kesmiş ve *Thébah Locası*'na girerek, 1914 Birinci Dünya Savaşı'na kadar bu Locaya bağlı kalmıştır. Guénon'un okültizme (occultizme)¹⁷ olan bu ilgisinin nedenini, *Dinler Tarihi* alanında önemli bir isim olan Mircae Eliade¹⁸ şu şekilde açıklar: "*Doğüstüyle alakalı Fransız*

¹⁴ Guénon, Rene, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplu Bakış*, (Çev.Mahmut Kanık), (İstanbul: İnsan Yay., 2016), s. 12.

¹⁵ Tahralı, Mustafa, "Abdülvâhid Yahyâ (René Guénon)", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 1, (İstanbul: 1988), s. 279.

¹⁶ Guénon, Rene, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplu Bakış*, (Çev.Mahmut Kanık), s.12.

¹⁷ Okült Latince Occultus sözcüğünden gelir ve saklı, gizli anlamında kullanılmaktadır. Detaylı bilgi için Bkz: Crow, William Bernard, *Büyülüğün, Cadılığın Ve Okültizmin Tarihi*, (Çev. Fulya Yavuz), (İstanbul: Dharma Yay., 2002), s.13.

¹⁸ Aydınlanma çağından, çağdaş döneme kadar uzanan süreçte geleneksel olandan kopuşu eleştiren ve kutsal kaynağına bağlı olan geleneği savunan, Guénon gibi Gelenekselci düşünürlerden etkilenenler

*edipler ve sanatsal “avant-gard” için, batının dini ve kültürel değerleri hususunda en etkin eleştiri ve reddiyelerden birisini sunmasıdır.”*¹⁹ Eliade’nin Guénon hakkında sarf ettiği bu sözler, o dönem Batı için “akıl çağı” şeklinde ortaya çıkan yapının dışında bir tavra vurgu açısından önemlidir. Zira aydınlanma sonrası düşünsel bir çıkmaza giren Batı için de “doğüstü” ilgilerin kuramsal boyutu (Guénon’un okültizme olan ilgisi üzerinden söylersek), içeriğine baktığımızda tesirli ve ilgi çeken bir alandır.

1906-1908 yılları arasında Paris’te *Advaita Vedanta* okuluna mensup bazı Hindularla buluşmuş ve onlardan birinin aracılığıyla *Şivai Maneviyat* denilen bir çizgiye dâhil olmuştur. Fakat bu çizgideki yani gruptaki temasları hakkında elimizde bilgi bulunmadığı için sonraki zamanlarda tekrar bir araya gelip gelmediği bilinmemektedir. Hindulardan öğrendiklerine kitaplarında yer vermiştir. Martin Lings’e göre bu buluşma Guénon açısından yararlı olmuştur.²⁰

1908’de düzenlenen *Spiritüalist ve Masonik Kongre*’sine sekreter olarak katılmıştır. Kongre’de *Ecole Hermétique*’nin şefi Papus’un “*insan ruhunun ölümünden sonra tekrar dünyaya gelip bedene girerek tekamül edeceğini (reenkarnasyon), böylece ölümsüzlük kazanmış olacağını ve bunun spiritüalizmin iki temel gerçeği olduğunu*” söylemesinden dolayı sekreterliği bırakmıştır. Bu tavır esasen Guénon’un masonluğa olan mensubiyetinin biçimini de değiştirecektir. Buradan ayrıldıktan sonra *L’Eglise Gnostique*’in önde gelenleriyle tanışmış ve bu kuruluşa dâhil olmuştur. Adı geçen bu mason locaları ve *occultisle* cemiyetleriyle daha sonra bağlantısını kesmiş bir müddet daha sair localarda yer almış ve nihayetinde 1914 itibarıyla bu faaliyetleri tamamen son bulmuştur.²¹

1909 yılında Gnostik kilisesine giren Guénon bu kilisede, “Palengenius” yani “René” sözcüğü gibi “yeniden doğmuş” anlamına gelen bu isimle piskopos olmuştur. Hem Grek Kilisesi hem de *occultiste* ekol içinde iken iki önemli kişiyle (Léon Champrenaud ve Albert de Pouvouruille) tanışan Guénon’un, entelektüel hayatında bu şahıslar önemli rol oynamışlardır.

olmuştur. Mircae Eliade de etkilenenler arasındadır. Bükreş Üniversitesi’nde felsefe alanında uzmanlaşan Eliade, özellikle mit kavramını kullanarak modern dünyanın aslında eski mitlerle bağlantılı olduğunu yani geçmişe dayalı olduğunu göstermek için çalışmalarda bulunmuştur. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Demirci, Kürşat, “Eliade, Mircae”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, (İstanbul: 1995), s. 33-35.

¹⁹ Eliade, Mircae, *The Occult and the Modern World, Occultism, Witchcraft and Cultural Fashions*, Chicago Üniversitesi, 1976, s. 53.

²⁰ Martin, Lings, “Rene Guénon”, *Doğu Düşüncesi*, (Çev. F. Lütü Topaçoğlu), (İstanbul: İz Yayınları, 2004), s. 7-8.

²¹ Tahralı, Mustafa, “Abdülvehid Yahyâ (René Guénon)”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, s. 279.

Ayrıca Pouvouruille ile 1904'te *Lavoie* aylık dergisini çıkarmışlardır.²² Aynı yılın Kasım ayında arkadaşlarıyla çıkarmaya başladığı *La Gnose* adlı dergide ilk makalesi yayınlanan René Guénon, bir tarikat kurmayı düşünmüştür. Bundan dolayı Hint düşünce ve doktrinlerini inceleyip, Taoizm ve sufi düşünce üzerinde araştırmalar yapmıştır.²³

La Gnose dergisinde iki yıl boyunca İslam tasavvufuyla ilgili makaleler kaleme alan Guénon, 1912 yılında Ezher Şeyhi olan Şâzeliyye tarikatı şeyhi Abdurrahman İllîş el-Kebîr'in halifesi Abdülhâdî aracılığıyla Müslüman olmuş ve Şâzeliyye tarikatına intisap edip, Abdülvâhid Yahyâ adını almıştır. Aynı yıl Fransız bir hanımla evlenmiştir. 1917'de Cezayir'de bulunan bir kolejde bir yıl boyunca felsefe, Fransızca ve Latince dersleri okutmuştur. Arapçasını burada ilerletmiş ve bir yılın sonunda Fransa'ya dönerek, Augustin-Thierry Kolej'inde felsefe öğretmeni olarak çalışmıştır. 1919 yılında Sorbonne'de felsefe alanında Agrégation sınavına girmiş, fakat bu sınavın yazılı kısmında başarılı olsa da sözlü kısmından kaldığı için sınavı geçememiştir.²⁴ Arkadaşlarının yardımıyla Agrégation sınavı gerektirmeyen bir Katolik okulda felsefe öğretmeni olarak işe başlamıştır.²⁵ Ancak ertesi yıl öğretmenliği bırakıp Paris'e yerleşmiş ve 1920'li yıllarda kütüphaneci olarak çalışmıştır. 1925-1927 yılları arasında *Le Voiled'Isis* dergisinin yazı kadrosunda yer almıştır. Bu dergide, sonraki dönemlerde oldukça olgun biçimde zikredeceği ve bizim de çalışma boyunca dile getireceğimiz düşüncelerin bir kısmını hür bir şekilde ifade etme imkânı bulmuştur. 1928'de ilk eşini kaybetmiştir.²⁶

1929 yılında tanıştığı Mısırlı mühendis arkadaşı Hasan Ferid Dina'nın eşi Marie W. Shillito, Guénon'un eserlerine büyük bir ilgi göstermiştir. Bu ilgi ile birlikte Guénon'un bu külliyatını ve İslam Tasavvufu ile ilgili eserlerini neşretmek için bir yayınevi kurma düşüncesini Guénon'a aktarmıştır. Bu düşünce üzerine Mısır'dan ilgili tasavvufi eserleri getirip tercüme etmeye karar veren Guénon, 1930 yılında Mısır'a İslam Tasavvufu ile ilgili araştırma yapmak üzere Dina hanımla gitmiş, fakat 1931 yılında Fransa'ya dönmekten vazgeçmiştir. Aynı yıl içerisinde *el-Marife* dergisinde beş Arapça makalesi yayımlanmıştır. Kahire'nin, yani yeni

²² Guénon, Rene, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplu Bakış*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 13.

²³ Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İnsan Yay., 1999), s.11.

²⁴ Agrégation sınavı, Fransız liselerinde ve üniversitelerinde birçok dersi verebilmek için zorunlu bir sınav kapsamındaydı. Sınavın koşulları içinde olan yaş kuralına uymayacağı için bu sınava tekrar giremeyecek olan Guénon, Doktora başlamış ve Hinduzim üzerine yazmış olduğu tez, danışmanı tarafından reddedildiği için bırakmıştır.

²⁵ Sedgwick, Mark, *"Modern Dünyaya Karşı"*, (Çev. Şamil Öçal), s. 66.

²⁶ Tahralı, *agmd*, s. 279.

memleket edindiği bu yerin örf ve kültürüne uyum sağlamış, Şeyh Abdülvahid Yahya olarak hayatını devam ettirmiştir. Buraya yerleştikten sonra yaptığı çalışmaların birçoğu, kendi çıkardığı *Etudes Traditionnelles* dergisinde yayınlanmıştır. Kahire’de geçirdiği ilk iki yılda, bir süre Seyyidina Hüseyin Camii’nde tanıştığı Şâzeli Şeyhi Selâme Razi’nin sohbetlerine katılmıştır. Bu süre zarfında *Symbolisme de la croix* (Haçın sembolizmi), *les Etats multiples de l’Etre* (Varlığın Birçok Durumları) adlı eserlerini kaleme almıştır.²⁷

1934’te Şeyh Muhammed İbrahim’in büyük kızı Fâtıma ile evlenmiştir. Ertesi yıl, Fransa’da bulunan kütüphanesini Kahire’ye getirtmiş ve o bölgenin dışındaki özellikle Avrupalı dostlarıyla irtibatını keserek münzevi bir hayata çekilip, vefatına kadar Kahire’den ayrılmamıştır. 1946’nın Mayıs ayında eşi Fâtıma ve kızı Hatice hacca gitmiş fakat Guénon Mısırlı olmadığı için bu hac yolculuğunda eşi ve kızına eşlik edememiştir. 1948 yılında zorlu çabalarla Mısır vatandaşlığına geçebilmiştir. İki kız ve bir erkek çocuğu bulunan Guénon’un vefatından iki ay sonra doğan kendi isminin verildiği, yani Abdülvahid Yahya adındaki oğluyla birlikte dört çocuğu dünyaya gelmiştir. Guénon’un 1947’de bozulmaya başlayan sağlık durumu 1950’nin son aylarına doğru daha çok kötüleşmiş ve 7 Ocak 1951 yılında vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine Seyyidinâ Hüseyin Camii’nde kılınan cenaze namazından sonra Derrâse Mezarlığı’na defnedilmiştir.²⁸

1.2. Eserleri

Çalışmaları oldukça geniş bir müktesebata haiz Guénon’un eserleri İngilizce, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Almanca gibi Türkçe’ye Arapça’ya ve diğer dillere tercüme edilmiştir. Kitaplarında René Guénon ismini kullanmıştır, ancak Arapça yazdığı makaleler Abdülvâhid Yahyâ adıyla yayınlanmıştır. Guénon’un beşi Arapça olmak üzere, kaleme aldığı üç yüz elli kadar makalesi ve on yedi kitabı mevcuttur. Vefatından sonra makaleleri konularına göre derlenerek dokuz cilt halinde yayınlanmıştır.²⁹

Çalışmamızın kapsamı gereği, bu başlık altında Guénon’un belli başlı eserlerini kısaca tanıtmaya çalışacağız. Bu bağlamda eserlerinin içeriklerine kısaca değindikten, sonra Türkçeye tercüme edilen eserlerinin künyesini ilgili eserin dipnot kısmında belirteceğiz.

²⁷ Hüseyin Yılmaz, *Ezeli Hikmet ve Dinler*, (İstanbul: İnsan Yay., 2003), s. 116.

²⁸ Tahralı, *agmd.*, s. 280.

²⁹ Tahralı, *agmd.*, s. 281.

L'erreur spirite, 1923 (Ruhçu Yanılgı), Guénon'un bu kitabı *Teozofizm* adlı eseriyle paralellik göstermektedir. Bu eserde Spritizmacıların, tenasüh fikirlerinin ve ölü çağırma işlemlerinin, Hinduizm'e ve Doğu geleneklerine yaptıkları atıfları yer almaktadır. Ayrıca Guénon bu eserde Spritizmacılığın Amerika'da doğmuş olup Avrupa'da yükselişe geçip, I. Dünya Savaşı'ndan sonra yaygınlaşmasından bahsetmiştir. Guénon'a göre maddi ve manevi tehlikeleri içeren bu akım, *Ruhçu Yanılgı*'da ayrıntılı olarak ele alınmıştır.³⁰

Aperçus sur l'Initiation, 1946 (İnisiyasyona Toplu bakışlar), II. Dünya Savaşı sonrasında, 1945 yılında, Guénon'un ikinci kitabı olarak yayınlanmıştır. Guénon bu kitabında kurumsal bilgi alanından manevi gerçekleşme alanına geçiş yapmak için gerekli şartları ele almıştır. İnisiyasyonun ne olduğu ve inisiyasyon için hangi şartların gerekli olduğu üzerinde incelemeler yapmış ve inisiyatik yol ile mistik yol arasındaki farklara da açıklık getirmiştir.³¹

Aperçus sar l'ésotérisme chretien, 1954 (Hristiyan Ezoterizmine Toplu Bakışlar)³²

L'homme et son devenir selon la Vedanta, 1925 (İnsan ve Vedanta'ya Göre İnsanın Evrimi), *La Gnose* dergisinde, 1911 yılında yayınlanan yazısında kısa olarak bu konuya değinen Guénon, 1925 yılında bu kitabını yayınlar. Guénon bu kitabında Vedanta'nın Hint öğretisinin metafiziksel bir kolu olup, tamamen anlamanın mümkün olamayacağından bahsetmektedir. Ayrıca salt beşerî varlığın tabiat ve yapısını incelemeyi, eserdeki başlıca amacı olduğunu vurgulayarak; bunu geleneksel metafizik ile insan durumunun hareket noktası olarak dile getirmektedir. Eserinde sadece Hinduizm'in sahih kollarına bir çağrıdan ziyade diğer Geleneksel sistemlere de bir çağrı yapmaktadır.³³

La Metaphysique Orientale, 1939 (Doğu Metafiziği), Bu eser, Guénon'un 12 Aralık 1925 yılında Fransa'da Sorbonne Üniversitesi'nde vermiş olduğu bir saatlik bir konferanstaki konuşmasını içermektedir. Ayrıca bu konferans Guénon'un yaşamı içinde verdiği tek konferansıdır. Yirmi iki sayfada toplanmıştır.³⁴

³⁰ Guénon, René, çev. Fevzi Topçuoğlu, *Ruhçu Yanılgı*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996).

³¹ Guénon, René, çev. Mahmut Kanık, *İnisiyasyona Toplu bakışlar*, (Ankara: Hece Yayınları, 2003).

³² Guénon, René, çev. İsmail Taşpınar, *Hristiyan Mistik Düşüncesi*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2005).

³³ Guénon, René, çev. Atilla Ataman, *Vedanta'ya Göre İnsan ve Halleri- Hint Felsefesinde Kâmil İnsan*, (Ankara: Gelenek Yayınları, 2002).

³⁴ Guénon, René, çev. Sadık Kılıç, *Doğu Metafiziği*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995. Ayrıca Bkz. Tahralı, Mustafa, "Rene Guenon: Doğu Metafiziği" Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S: 3,

Saint Bernard,1929 (Aziz Bernard)

Initiation et Realisation spirituelle,1952 (İnisiyasyon ve Manevi Tahakkuk)

Études sur la franc-maçonnerie et le compagnonnage,1965 (Masonluk üzerine İncelemeler I ve II)

Le Theosophisme, histoire d'une pseudo-religion,1921 (Teosofizm, Bir Sözde-Dinin Tarihi), İlk kitabı (Hint Öğretilerinin İncelenmesine Genel Giriş; Introduction generale âl'etude) yayınlandıktan sonra *Revue de Philosophie* dergisinde tarih, felsefe, tasavvufîla alakalı yazılar yayınlamaya başlayan Guénon'un bu yazıları sonradan bu kitap içerisinde toplanmıştır.

Etudes sur l'Hinduisme,1967 (Hinduizm Üzerine İncelemeler)

Comptes Rendus,1973 (Tebliğler)

Introduction generale â l'etude des doctrines hindous, 1921 (Hint Öğretilerinin İncelenmesine Genel Giriş), 1921 yılında yayınlanmış bu kitap genel olarak gelenek (tradition) üzerinde yoğunlaşmıştır. Yüz elli sayfa kadar olan bu eserin ana konuları; *Gelenekten Ne Anlamak Gerekir?*, *Gelenek ve Din*, *Metafizik'in Temel Özellikleri*, *Metafizikle Teoloji İlişkileri*, *Ezoterizm ve Egzoterizm*, *Metafiziksel Gerçekleşme* gibi hususlardır. Kitabın son bölümünde ise, Hinduizm'in Batı'da oluşturduğu farklı düşünce yapıları üzerinde incelemeler yapılmıştır.³⁵

Les Etats multiples de l'Etre,1932 (Varlığın Birçok Durumları)³⁶

Le Symbolisme de la Croix,1931 (Yatay ve Dikey Boyutların sembolizmi-Haç Sembolizmi), Guénon'un bu eseri Mısır'da kaldığı ilk iki yılda kaleme almıştır. Bu eserinde evrensel metafizik konularını ele almakla birlikte kitap, konu itibarıyla *Védânta'ya Göre İnsan ve Halleri* adlı kitabının bir devamı niteliğindedir.³⁷

İstanbul, 1985.

³⁵ Guénon, René, çev. Fevzi Topaçoğlu, *Doğu Düşüncesi*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1997).

³⁶ Guénon, René, çev. Vildan Yalsızuçanlar, *Varlığın Mertebeleri*, (İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2013).

³⁷ Guénon, René, çev. Fevzi Topaçoğlu, *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2001).

Autorite spirituelle et pouvoir temporel,1929 (Maddi İktidar, Manevi Otorite), Gu  non'un 1929 yılında kaleme aldığı bu kitabı *Doğu ve Batı, Modern Dünyanın Bunalımı* kitaplarının devamı, bir nevi tamamlayıcısı niteliğindedir. Kitabın başlığında her ne kadar iktidar ismi ge  yor olsa da Gu  non'un aktif siyasete karışmamış birisi olduğu bilinmektedir. Buradaki asıl maksadın, modern algıdaki din ve siyaset arasındaki yanlışlıklara vurgu olduğu söylenebilir. Bu, Gu  non'un bu eserine yazdığı   n sözdeki ifadelerinden de anlaşılmaktadır.³⁸

Orient et Occident,1924 (Doğu ve Batı), Gu  non'un iki bölümde ele aldığı bu kitap, Doğu ile Batı arasında bir yakınlaşmanın mümkün olup olmadığı hususuna yoğunlaşmıştır. Birinci bölümde, Batı'nın "ilerleme", "ilim" ve "hayat" gibi kavramlarının Batılıların birer putu haline geldiğini düşünen Gu  non, incelemelerde bulunmuş ve Batı'nın hayali korkuları ve gerçek tehlikelerin aslında neler olduğu üzerinde çalışmıştır. İkinci bölümde ise kitabın üzerinde yoğunlaştığı asıl mevzu, Doğu ile Batı'nın yakınlaşmasının imkanı ve bunun koşullarıdır.³⁹

Le Regne de la quantite et les signes des temps,1945 (Niceliğin Egemenliği ve   ağın Alâmetleri), Gu  non, *Modern Dünyanın Bunalımı* adlı kitabında vurguladığı yanlışlıkların ortaya çıkarılmasının yeterli olmadığını, bundan dolayı buna sebep durumların da araştırılıp ele alınması gerekliliğinin önemli bir husus olduğu düşüncesiyle bu eseri kaleme almıştır.⁴⁰ Ayrıca Gu  non'un bu eseri Türkçe'ye   vrilen eserler arasında en çok okunan eseri olmakla birlikte bizim de tezimizde çok istifade ettiğimiz bir kaynak olmuştur.

La Crise du Monde Moderne,1927 (Modern Dünyanın Bunalımı), Gu  non Doğu ve Batı isimli eserinde belirttiği bazı hususların netliğe kavuşması için bu eseri kaleme almıştır. Modern Dünyanın Bunalımı, diğer eserleri arasından en çok ilgi gören eser olmuştur.⁴¹ Gu  non'un bu eseri de tezimiz için başucu kitabı niteliği taşıyan bir kaynak olmakla birlikte Türkiye'de en çok okunan eserleri arasındadır.

³⁸ Gu  non, Ren  ,   ev. Birs  l Uzma, *Maddi İktidar, Ruhani Otorite*, (  stanbul: Ağaç Yayınları, 1992).

³⁹ Gu  non, Ren  ,   ev. Fahrettin Aslan, *Doğu ve Batı*, (  stanbul: Yeryüzü Yayınları, 1980).

⁴⁰ Gu  non, Ren  ,   ev. Mahmut Kanık, *Niceliğin Egemenliği ve   ağın Alâmetleri*, (  stanbul:   z Yayıncılık, 1990).

⁴¹ Gu  non, Ren  ,   ev. Mahmut Kanık, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (  stanbul: Risale Yayınları, 1986). Ayrıca Bkz. Avcı, Nabi, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (  stanbul: Yeryüzü Yayınları, 1979).

La Grande Triade,1946 (Büyük Üçlü)⁴²

L'esoterisme de Dante (Dante ve Ortaçağ'da Dini Sembolizm), Guénon'un bu kitabı Dante'nin *İlâhî Komedya*'sını ele almaktadır. Daha doğrusu 19. yüzyıl ortalarında Rossetti ve Aroux tarafından ileri sürülen iddia üzerinden, bir cevaplama olarak ele alınmıştır. Rossetti ve Aroux, Dante'nin bahsi geçen eserinde bazı gizli anlamlar olduğunu dile getirmiş ve Dante'nin mezhepsel olarak bazı yönelimleri olduğunu iddia etmişlerdir. Guénon ise bu küçük hacimli kitabında bu iddialara cevap vermiştir. Öncelikle Dante'nin bu eserinde gizli bir anlamın olduğu düşüncelerine katılmakla birlikte, bahsi geçen iddialardaki gibi mezhepsel yönelimlerin Ezoterizm ile eşdeğer tutulmasına karşı çıkmıştır. Guénon ayrıca Dante'nin “devrimci” olmadığına şiddetle karşı çıkarken tam aksine onun manevi otorite, maddi iktidar kavramlarını savunduğunu ifade etmiştir.⁴³

Le Roi du Monde,1927 (Alemin Hükümdarı), Guénon'un bu kitabı, kişisel hayatında büyük çaplı değişimler meydana getirmiştir. Çünkü Doğu üzerinde çalışan dostlarıyla arası bozularak, Hindu geleneğinde temsilci olarak görülen bazı kimselerle de ilişkileri zarar görmüştür.⁴⁴

Les principes du calcul infinitesimal,1946 (Sonsuz Küçük Hesabın Prensipleri), Guénon bu eserinde *infini* ile *indéfini* arasındaki metafiziksel ayrımı ele alan, özel bir konuya değinmiştir. Geleneksel ilimle dünyevi ilim arasındaki farka da bu kavramlar aracılığıyla değinmiştir.

Symboles fondamentaux de la Science sacrée (Kutsal Bilimin Temel Sembolleri)

Formes traditionnelles et Cycles cosmiques (Geleneksel Formlar ve Kozmik Çevrimler)

Aperçus sur l'ésotérisme islamique et le Taoisme (İslam Maneviyatı ve Taocuğa Toplu Bakış)

⁴² Guénon, René, çev. Veysel Sezigen, *Büyük üçlü*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2007).

⁴³ Guénon, René, çev. İsmail Taşpınar, *Dante ve Ortaçağ'da Dini Sembolizm*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2001).

⁴⁴ Guénon, René, Haluk Özden, *Dünya Kralı*, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1992. Ayrıca Bkz. Taşpınar, İsmail, *Alemin Hükümdarı*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2004).

1.3. Rene Guénon'da Gelenekselci Düşünce

Gelenek, bir başkasına aktarmak, teslim etmek, birine vermek anlamlarına gelen *tradere* fiilinden türeyen Latince *tradition* kelimesinden gelmiştir.⁴⁵ Tradere, kurtuluş, bilgi nakletmek, bir şeyi başkalarına aktarmak, teslim olmak veya ihanet etmek gibi birbirinden farklı manalara da gelmektedir.⁴⁶ Gelenekselcilik ve gelenekçilik, gelenekten türetilmiş olup sosyal bilimciler tarafından sıkça kullanılmıştır. Fakat bu kavramların kullanımlarında bir belirsizlik bulunmaktadır. Çünkü kullanımlardan birine göre bu iki kavrama aynı anlamın verilmesi, geçmişten bu yana devam eden yani kültürün devamından yana olan şeklinde anlaşılmıştır ve bu anlayışta olanlar yeniliği bir sapma veya karşı konulması gerekli bir şey olarak görmüşlerdir.⁴⁷ Gelenek tanımı felsefede ise, işlevsel bir anlam barındırmaktadır. Yani gelenek, felsefe dili içinde tarihsel bir varlık kategorisindedir. Toplumlari belirleyen ve süreklilik sağlayan bir ilkenin kendisidir.⁴⁸

Gelenekselci düşünceyi XX. yüzyılda yeni ortaya çıkmış bir düşünce akımı olarak görmek doğru değildir. Çünkü bu düşünce akımının köklerinin, tarihin derinliklerine dayandığı bilinmektedir. Aksini iddia etmek zaten bu Gelenekselci düşüncenin kendisiyle çelişmesi anlamına gelir.⁴⁹ Gelenek, terim olarak Gelenekselci ekolün kullandığı anlamda ilk kez Guénon tarafından kullanılmıştır. Ayrıca gelenek kavramı “*Guénoniyyen*” anlamıyla sonraki süreçlerde Ekol’e ismini vermiştir. Ekol’ün tüm mensupları bu terimi ortak bir “anahtar terim” olarak kullanmışlardır. Guénon, telif hayatının başlarında metafizik terimini tercih ederken daha sonraları Batı düşünce tarihindeki felsefi anlama indirgenebilme tehlikesi ihtimaline karşı “*tradisyon*” (gelenek) tabirini ağırlıklı olarak kullanmıştır.⁵⁰ Guénon’un kurduğu bu düşünce akımının diğer geleneğe dayalı diğer akımlarla ilgisinin (ya da benzerliğinin) olmaması, farkını

⁴⁵ Yılmaz, Hüseyin, *Ezeli Hikmet ve Dinler; Dinler Tarihinde Tradisyonel Perspektif*, s. 29.

⁴⁶ Armağan, Mustafa, *Gelenek*, (İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992), s.14.

⁴⁷ Laroui, Abdullah, *Tarihselcilik ve Gelenek*, (Çev. Hasan Bacanlı), (Ankara: Vadi Yayınları, 1993), s. 90.

⁴⁸ Mengüşoğlu, Takiyettin, *Felsefeye Giriş*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1983), s. 194.

⁴⁹ Yalçın, Şehabettin, “Gelenekselci Ekol’de Akıl, Hikmet ve Bilim”, *Modernizm ve Gelenekselcilik Arasında Din*, (Ed. Şamil Öçal, Cevat Özyurt), (Ankara: Hece Yay., 2013), s. 46.

⁵⁰ Kutluer, İlhan, “*Rene Guenon’dan Seyyid Hüseyin Nasr’a: Gelenekselci Ekol’e Ait Öğretilerin Türkiye’ye İntikali Ve Algılanış Biçimleri*”, Türkiye’de İslamcılık Düşüncesi Ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri, (Ed. İsmail Kara, Asım Öz), (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yay., 2013), s. 404-405.

oluşturmaktadır. Zaten Gu  non'un öncülüğünü yaptığı bu düşünsel ekol, ortaya çıkışı üzerinden bir asır geçmesine rağmen, işlevselliğini sürdürerek farkını ve önemini ortaya koymaktadır.⁵¹

Gelenekselcilik, "gelenekler yoluyla aktarılan âdet ve düşüncelerin geleneğinin savunuculuğunu yaparak bağlılık ile ortaya konan tutumlar"   eklinde tanımlanmaktadır.⁵² Bunun dışında ki bazı tanımlamalarda Gelenek kavramı için an'ane veya adet ve   rf yerine, ayrıma gidilmeden birlikte kullanılmaktadır. Bu durum *  slam Ansiklopedisi*'nde de göze çarpmaktadır ki bu ayrıma gidilmeden, yani gelenek kavramı için ayrı bir başlık a ılmadan   rf kavramı üzerinden bir tanımlama yapıldığı görülmektedir. Bundan dolayı tek bir tarife indirgeyerek tanım yapmak oldukça güçtür. Batı'da farklı ideolojilere sahip kimseler kendi düşünceleri ve bakış a ıları ile tarif yapmaktadırlar. Bizim üzerinde duracağımız gelenek kavramı, Gelenekselci Ekolün gelenek anlayışı olmakla birlikte, özellikle Rene Gu  non üzerinden ele alınacaktır.

Gu  non'a göre "gelenek" ve "gelenekçi" sözcükleri dilin bozulmasından dolayı, gerçek anlamlarından uzaklaştırılıp yanlış kullanılmıştır. Bir kimse "Gelenekçi" olsa olsa sadece basit bir "araştırıcı" olabilir. Bundan dolayı o (gelenek), daima kaybolma tehlikesi içerisinde bulunmaktadır. Gelenekçi ise geleneğe doğru bir tür eğilimde bulunan veya ona istek duyan kimselerdir. Geleneksel düşünce ise, tam tersine böyle bir bilgiyi özünde bulundurur ve bu bilgi ile özdeş durumdadır. Bu   rnekler ve benzetmelerle Gu  non, gerçek geleneksel düşünceden "gelenekçi" düşünce arasındaki farkı göreceğimizi vurgular.

"Gelenek" sözcüğünün yanlış anlamlandırmalarından biri de onun "  det" veya "görenek" kelimeleri ile e anamlı kullanılıyor olmasıdır. Çünkü bu şekildeki bir eş anlamlılık, geleneği bütünüyle insani (beşerî) olana indirgemekte ve kelimeyi manevi, derin anlam içeriğinden yoksun bırakmaktadır. Gu  non, bunun gibi birçok saptırmaların olduğunu ve bu saptırmaların ortak özelliğinin gelenek düşüncesini bütünüyle beşerî bir düzeye indirmekte olduğunu ifade eder. Hâlbuki Gu  non, beşer-üstü bir alana ait bir unsur barındırırsa gerçek

⁵¹ Başaran, Abdullah, *Rene Gu  non'da Gelenekselcilik*, https://www.academia.edu/416400/Ren%C3%A9_Gu%C3%A9nonda_Gelenekselcilik, (ET:06.09.2019).

⁵² Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, (  stanbul: Say Yay., 2017), s. 192.

geleneğin ortaya çıkacağını, bizzat geleneğin ve gelenekle ilgili her şeyin tanımında bu hususun temel olduğu fikrini benimsemektedir.⁵³ Benzer yaklaşımı, Gelenekselci Ekol'ün önemli bir diğer ismi olan Seyyid Hüseyin Nasr'ın gelenek tarifinde görmekteyiz. Nasr, geleneğin, âdet, alışkanlık ve miras bırakılan şeyle alakalı olduğunu ancak onunla aynileştirilmesinin doğru olmadığı düşüncesindedir. Ayrıca geleneğin yalnızca bize miras bırakılan kültüre değil; din, bilim, sanat gibi hayatın tüm merkezlerine yansımaları gerektiğini düşünmüştür.⁵⁴ Guénon ise, gelenek denilince anlaşılması gereken hususu şu şekilde açıklamıştır:

“...Etimolojik olarak, gelenek şu ya da bu biçimde “intikal eden”dir. Ayrıca, yine ikincil ve türemiş-ancak tam bir kavram oluşturmak açısından önemli olan- öğeler olarak, ilkelerini geleneksel doktrinlerden alan farklı düzeylerdeki kurumların tümünü de geleneğin kapsamı içinde dâhil etmek gerekir.”⁵⁵

Guénon'un yukarıdaki açıklamasından da anlaşılacağı üzere gelenek, intikalle oluşmaktadır. İntikal ise şifahi bir hüviyete sahiptir. Guénon, ilkesini geleneksel olan doktrinlerden alan kurumların da geleneğin içerisine dâhil edilmesi gerektiği düşüncesindedir. İlkeyle ilgili olarak bize bilgi verecek olan *intellectus* kelimesidir. Çünkü geleneğin metafizik doktrini ancak *intellectus*⁵⁶ kelimesiyle bağlantılı kurulmaktadır. Bu kelime, Gelenekselci düşünürlerin özelinde çok önemli bir yere sahiptir.

Guénon'un gelenek anlayışına genel bir perspektiften baktığımızda, bu anlayışın dışlayıcı özelliklerden uzak olduğunu görürüz. Guénon, herhangi bir kimsenin bir geleneği başka bir gelenek üzerinden değerlendirip yargıladığı düşüncesinin yanlış bir iddia ve gayrı meşru olduğunu düşünmüştür. Çünkü bir gelenek bizzat kendi geleneğiyle alakalı olanı ortaya çıkarır. Yani, ön yargısız bir yaklaşım sergileyen herkesin bu durumu görmesi olağandır. Guénon, farklı geleneksel şekiller arasındaki zahiri ve bâtını iki farklı alanın, aralarında bulunan

⁵³ Guénon, Rene, *Niceliğin Egemenliği Ve Çağın Alâmetleri*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), s. 265-267.

⁵⁴ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Makaleler 2*, (Çev. Şehabettin Yalçın), (İstanbul: İnsan Yay., 1997), s. 25.

⁵⁵ Guénon, Rene, *Doğu Düşüncesi*, (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), (İstanbul: İz Yayıncılık, 1997), s.77-78.

⁵⁶ Guénon, Descartes'ten önce “akılcılık” ın olmadığını ileri sürmüştür. Akılcılığın modern bir şey

olduğunu ve “bireycilik” e sıkı bir bağlantısının var olmasından söz etmiştir. Ayrıca birey-üstü nitelikteki her türlü melekeden inkarı olarak ifade etmiştir. Bkz. Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: Verka Yayınları, 1999), s. 72. Ayrıca “*Intellectus ya da manevi akıl*” başlığı altında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

ayrımı gözetmek gerektiğini ifade etmiştir. Ama birçok insanın ufkunu yalnızca tek bir geleneksel şekilde sınırlı tutmasından dolayı veya yalnızca zahiri bakış açısına göre hareket etmelerinden dolayı, bu kimseler hakikatleri inkâr etme eğilimindedirler.⁵⁷

Gu  non, geleneksel     itlili  in bir zenginlik olduğunu da ayrıca vurgulamaktadır. Daha önce de değindiğimiz gibi o, bir gelenek ile başka bir gelenek arasında kaynaşma girişimi ya da farklı doktrinler arasında bir kaynaştırma girişiminin asla kabul edilmeyeceğini vurgulamıştır. Gu  non, geleneksel biçimlerin çok sayıda oluşunun bir sıkıntı olu  urtmayaca  ını, aksine bu durumun çok büyük yararlarının olacağı fikrindedir. Zira ona göre, bu farklı gelenek doktrinlerinin kendilerine has bir varlık sebepleri bulunmaktadır. Bunların hepsini tek bir tipe indirgemek eşitlikçi önyargıların tutumlarından kaynaklanmaktadır.⁵⁸

Gu  non, insanların modern dünyanın bunalımı içerisinde olduklarını ve bu bunalım artıkça bazı şeylere ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Bu ihtiyaçlar bir bakıma insanları, geleneklere dönme imk  nlarını araştırmaya yöneltir. Böylece geleneksel tavır ve gelenekçiliğe yönelik eğilimler ortaya çıkar. Geleneksel tavır ve gelenekçilik farklı şeylerdir. Gu  non, insanlar gelenekçiliği bir eğilimden, sınırları belirsiz bir   zlem  den öteye ge  irmedi  leri için böyle bir özlemin çağın zihni karışıklığı içinde karşılık bulamadığını d    nm    t  r. Bundan dolayı Gu  non bu durumun; ciddi dayanağı olmayan tasarım ve gerçek dışı d    n    lere sebebiyet verdiğini ve insanların bu eğilimlerin sonucunda gerekli dayanağı oluşturacak özgün bir gelenek bulamadıklarında zaten gerçek dışı d    n    lere sebep veren tasarımları gibi bazı sözde gelenekler düşlemeye kadar i  i dayandırdıklarını ifade eder. Ayrıca yerine geçmeyi d    nd  kleri kültürlerin de düşledikleri bu gelenek gibi sakat olduğunu iddiasında da bulunmuştur.⁵⁹

⁵⁷ Gu  non, Rene, *  nisiyasyona Toplu Bakışlar*, I. C., (  ev. Mahmut Kanık), (Ankara: Hece Yay., 2003), s. 208-209.

⁵⁸ Gu  non, Rene, *Doğu Ve Batı*, (  ev. Fahrettin Arslan), (  stanbul: Yeryüzü Yay., 1980), s. 196-197.

⁵⁹ Gu  non, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Nabi Avcı), (  stanbul: Ağaç Yayıcılık, 1991), s. 34-35.

1.3.1 Gelenek ve Din

Batıdaki gelenek anlayışını doğru anlayabilmek ve bu bağlamda Gelenekselcilerin Gelenek-din bağlamında geleneğe yükledikleri anlamı ortaya çıkarabilmek için gelenek din ilişkisine de ele almamız gerektiğini düşündük. Çünkü Batı’da din, geleneği çağrıştırdığı ve çoğu durumda gelenekle özleştirildiği için, gelenek dinin yerini almıştır. Hatta gelenek, Kutsal Kitap da dâhil dini olan her şeyin karşılığı olmuş, böylece dinin kendine özgü bağımsız bir alanı kalmamıştır. Modernizm karşısında dini savunanlar onu bir gelenek olarak savunmuş ve dine karşı tepki gösteren, karşı çıkanlar ise aslında bir geleneğe karşı çıkmışlardır.⁶⁰ Guénon’a göre de din kelimesi İngilizce karşılığı *religion*’a değil, *tradition*’a denk gelmektedir.⁶¹

Guénon, din ya da daha genel bir ifadeyle geleneğin zahiri kısmının kesinlikle herkesin ilgisine, kapasitesine ve bilgisine göre bir şeyler anlayabileceği bir biçimde olması gerektiğinin önemini vurgular. Dinin herkese hitap etmesi için bu şekilde anlaşılır olması gerekir. Ama bunun ölçüsüne dikkat etmenin gerekliliğini de ifade eder. Yani kavramın, en cahil veya en akılsız kimselerin anlayabileceği, en basit şekle indirgenmesinin de kast edilmemesi gerektiğini ayrıca ifade etmektedir. Hatta bunun tam aksine, dinde bütün bireylerin olanakları düzeyinde bir şeyin olması gerektiğini ve böylece dinin, bu olanakları ne derecede yüksek olursa olsun iç görünümüne bu şekilde uygun bir dayanağın teşkil edebileceğini düşünmüştür. Çünkü bozulmamış her geleneğin en temel ögesini bu iç görünüm sağlamaktadır.⁶² Dolayısıyla bu paragraftan da anlaşılacağı üzere din, geleneğin kabuğunu oluşturmaktadır.

Guénon’un Mısır’da ikamet ettiği zamanlarda onunla mektuplaşan ve ondan daha fazla istifade edebilmek için ziyaretine giden Gelenekselciliğin önde gelen isimlerinden Schoun da dinin insanları Allah’a bağladığını ancak gelenek haline dönüşmesinin zaman gerektirdiği yani iki veya üç nesil geçmesi gerektiğini vurgulamıştır. Böylece bir dinin ortaya çıkışıyla bir geleneğe dönüşmesi hemen gerçekleşmez. Guénon bu noktada Schoun’dan farklı bir bakışa sahiptir. Çünkü Guénon geleneği dinin öncesinde konumlandırırken, Schoun ise dine ve dinin barındırdığı anlama gelenek karşısında öncelik tanıyarak farklı bir konumlandırmada bulunmuştur.⁶³

⁶⁰ Aydın, Mustafa, “Modern Dönemlerde Gelenek, Din ve İslâm”, Tezkire, S: 40, Ankara, 2004, s. 60.

⁶¹ Armağan, Mustafa, *Gelenek*, (İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992), s. 31.

⁶² Guénon, Rene, *Niceliğin Egemenliği Ve Çağın Alâmetleri*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 108.

⁶³ Kasay, Abdullah, *Çağdaş Türk Düşüncesinde Gelenekselci Ekol’ün (Tradisyonalizm) Eleştirisi*,

Gelenekselciler, Allah'tan vahiy ya da ilham yoluyla aktarılan kutsal sözleri, gelenek kavramıyla anlamlandırmaktadırlar.⁶⁴ Özellikle Seyyid Hüseyin Nasr, geleneği kökleri vahiyde bulunmakta olan, dalları ve gövdesi asırlar boyu gelişmiş bir ağaca benzetmektedir.⁶⁵ Bu benzetmeden de anlaşılacağı üzere Gelenekselciler, gelenek kavramını din kavramıyla özdeşlik kurarak anlamışlardır. Benzetmeye ek olarak Nasr, “*Gelenek, çekip çıkartılamaz bir biçimde dine ve vahye, kutsallığa, ortodoksi kavramına, otoriteye, sürekliliğe ve zahiri ve batını hakikatin düzenli biçimde aktanmasına bağlıdır.*”⁶⁶ demektedir. Zaten Guénon da geleneksel olarak nitelenebilmesi için herhangi bir medeniyetin tamamını kapsayan kurumların mutlaka aşkın bir öğretiyeye bağımlı ve bu öğretilerin ilke ve uygulamalarının içerikleri arasında yer almalarının bir gereklilik olduğunu ifade etmiştir.⁶⁷

Gelenekselciler, çağlar boyu bütün dinlerde ve bütün dinlerin özünde bir asli geleneğin değişik formlarda da olsa, bulunduğunu belirtmişlerdir. Batı dillerinde *Philosophia Perennis*, *Sophia Perennis*, *Religio Perennis*⁶⁸ olarak karşılık bulan *Ezeli Hikmet* olarak çevrilen bu kavram, İslam geleneğinde ise *Hikmet-i Halide* kavramı olarak ifade bulup kullanılmıştır.⁶⁹ Gelenekselcilerin çokça atıfta bulundukları *Philosophia Perennis* aslında Latince bir terim olup, Hint geleneğinde *sanatana dharma*, İslam'daki karşılığı ise *ledünni hikmet* olarak karşılık bulmaktadır. Ayrıca Nasr gibi Schuon'da *tradition*'ı (*gelenek*) gündelik anlamın dışında kullanmış, yani kavramı vahiyyle bağlantılı olarak ele almıştır. Böylece Schuon da geleneğin gerçek anlamda vahye bağlı olmakla mümkün olduğunu ve geleneğin kişiyi Rabb'ine bağlayan bir zincir olduğu düşüncesindedir.⁷⁰ Yine Ekol'ün önde gelen diğer bir ismi Titus Burchardt da geleneği, insanın yeniden oluşturması mümkün olmayan bir mükemmellik ve manevi özü

Necmettin Erbakan Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 15.

⁶⁴ Yılmaz, Hüseyin, “*Yitik Hikmetin Kapıları - Mevlâna ve Ezeli Hikmet*”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, c. 3, S: 2, 2014, s. 220.

⁶⁵ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, (Çev. Sara Büyükduru), (İstanbul: İnsan Yay., 2001), s.72.

⁶⁶ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bilgi ve Kutsal*, (Çev. Yusuf Yazar), (İstanbul: İz Yay., 2001), s. 79.

⁶⁷ Guenon, Rene, *Doğu Düşüncesi*, (Çev. L. Fevzi Topaçoğlu), (İstanbul: İz Yayıncılık, 1997), s. 79.

⁶⁸ Bu kavramları dördüncü bölümümüzde yer alan “Rene Guénon ve Felsefe” başlığı altında detaylı olarak ele alacağız.

⁶⁹ Yılmaz, a.g.e., s. 221.

⁷⁰ Koltas, Nurullah, “*Çağdaş Bir Arif Frithjof Schuon ve Gelenekselciler*”, Sabah Ülkesi Dergisi, S: 36, Köln, 2013, s. 54.

olarak tanımlayıp aşkın ilkelerin ve erdemlerin aktarımının yolu olarak ifade etmiştir.⁷¹ Bu tanımlamalardan ayrı olarak Doğu medeniyetine baktığımızda ise bir dinî geleneğin söz konusu olmadığını görmekteyiz. Ayrıca Budistlerde Dharma, Taoculara Tao ve İslam'da ed-Dinin gelenekle alakalı yönleri bulunsa da *tradition* anlamında kullanılmamaktadır.⁷²

Guénon, geleneğin herhangi bir eylem biçiminin veya bir düşünce yapısının, manevi âleme ait hususları içermekle birlikte kuşaktan kuşağa nakledilmesiyle ilişkili olduğunu düşünmüştür.⁷³ Daha önce ifade ettiğimiz gibi ona göre beşerî ve anlamdan saptırılmış olan “âdet” ve “görenek”le hiçbir ilgisi bulunmayan gelenek, bütünüyle din ve inançla birlikte bir anlam kazanmaktadır.

Hiçbir geleneğin çoktanrıci bir yapısı olamayacağını düşünen Guénon, bundan dolayı politeizmin ancak gelenekten bir sapma olup sonradan ortaya çıktığını ifade eder. Her gerçek geleneğin özelliğini şu şekilde açıklar:

*“Her şeyin ondan türemiş olduğu ve ona tabi olduğu yüce ilkenin birliğini kabul eder ve dini tarzdaki tradisyonlarda özel olarak büründüğü ifade biçimiyle özgün anlamıyla tektanrıcılığı bu kabul oluşturur.”*⁷⁴

Anlaşılabacağı üzere Guénon, bu sapmanın ancak bilgisizlikten, kitlelerin anlamamasından sadece zahirin çoğul görünümüne bağlanma eğilimlerinden kaynaklı olduğunu ifade etmiştir. Çoktanrıcılığın Tanrı'yı kişileştirme fikrinin bir sonucu olduğunu, zuhur ve yaratılışın gelişimi içinde ilerleme oldukça daha çok yoğunlaşacağını belirtir. Böylece en son ve en yeni sistemlerin çok açık ve net bir biçimde tevhidin zahirde doğrulanıp, onaylanmasını anlatmaları gereken sistemin bu en yeni geleneksel sistemlerin olması gerektiği düşüncesindedir. Ancak Guénon, bu doğrulamanın hiçbir gelenekte İslam'daki kadar net ve büyük bir vurguyla açıklanamayacağını özellikle ifade etmiştir. Hatta İslam'ın her türlü doğrulamayı ‘Tevhid’de yoğurmuş gibi olduğunu özellikle vurgulamaktadır.⁷⁵

⁷¹ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Makaleler 2*, (Çev. Şehabettin Yalçın), (İstanbul: İnsan Yay., 1997), s. 25.

⁷² Aydın, Mustafa, “*Modern Dönemlerde Gelenek, Din ve İslâm*”, Tezkire, S: 40, Ankara, 2004, s. 60.

⁷³ Sağlam, Nuri, “*Gelenek ve Toplumsal Bir Ayırıştırma Aracı Olarak Gelenekselciler*”, Sabah Ülkesi Dergisi, S: 36, Köln, 2013, s. 2.

⁷⁴ Guénon, Rene, *Kadim Bilimler Ve Bazı Modern Yanılgılar*, (Çev. Fevzi Topaçoğlu), (İstanbul: İnsan Yay., 2003), s. 27.

⁷⁵ Guénon, Rene, *İslâm Maneviyatı Ve Taoculuğa Toplu Bakış*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İnsan

Yukarıdaki paragraftan Guénon'un İslam geleneğini ön planda tuttuğunu görmekteyiz. Bu bağlamda Guénon'a göre medeniyet ve dinlerin gelenekleriyle nasıl bir birliktelik gösterdiğini inceleyecek olursak, VI. yüzyıla bakmamız gerekiyor ki Guénon bu dönemi sıklıkla vurgulamıştır. Çünkü Guénon'a göre toplumun geneli bu tarihte önemli değişimler geçirmiştir. Guénon, bu değişikliklerin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğini ve bazı ülkelere geleneğin önceki dönemlerindeki mevcut durumlarının yeniden uyarlandığını bu uyarlanmanın da sahil anlamda meydana gelen bir uyarlama olduğunu ifade etmiş ve bu ülkelere örnekler vermiştir. Örneğin Çin'de bu değişim iki kısma ayrılarak olmuştur. Seçkin zümreler, saf metafizikle gerçek geleneksel bilimleri kendinde barındıran Taoizm'i seçerken, avam kesim ise herkese açık olan temel toplumsal uygulamaları ve pratik yolları olan Konfüçyanizm'i seçmiştir. İranlılar ise Mazdeizm'i yeniden uyarlama yapıp uygulamışlardır. Çünkü bu çağ Zerdüşlüğün son dönemini oluşturmuştur. Hindistan'a baktığımızda ise tam tersi bir durumla karşılaşmaktayız. Hindistan'da o tarihte Budizm'in doğduğunu ifade eden Guénon, Budizm'in ilke yokluğundan kaynaklı geleneksel düşünceye başkaldıran anarşiye yol açan bir din olarak görmüştür.⁷⁶

Batı'ya baktığımızda ise, o tarihte yani VI. yüzyılda Yahudilerin Babil tutsaklık döneminde olduğunu görmekteyiz. Roma için krallarının 'efsanevi' döneminin sona erdiği ve 'tarihi' dönemin başlangıcı olduğu bu tarih, Yunanlılar için de o dönemden önce geçen her şeyin 'efsanevi' olarak kaldığı bir dönemdir. Guénon, VI. yüzyılın 'klasik' dönem ve modern olarak ifade edilen yazarların tarihi olarak özellikle tek uygarlığın başlangıç noktasını oluşturduğunu vurgulayıp genel bir bakış açısı sergilemiştir.⁷⁷

Yukarıda ortaya koymaya çalıştığımız gibi, din ve gelenek iç içe geçmiş kavramlardır. Zaten Guénon da bu sözcüklerin tanımlamalarında bile benzer ifade yanlışlıklarına düştüğünü ifade etmiştir. Yani Guénon, gelenek sözcüğünü zihinsel bir karışıklık içinde hiçbir önemi olmayan basit bir sözcük olarak ele alınmasını eleştirmiştir. Ayrıca, geleneğin bir

Yay., 2016), s. 52.

⁷⁶ Guénon, *Rene, Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: Verka Yayınları, 1999), s. 35-36.

⁷⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 36.

ayırma gidilmeden âdetler olarak anlamlandırmasını da doğru bulmamış ve eleştirmiştir. Din sözcüğü içinde benzer bir yanlış kullanımın olduğunu önemle vurgulamıştır.⁷⁸

⁷⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 57.

BÖLÜM 2

RENE GUÉNON'UN EPİSTEMOLOJİSİ

2.1. Guénon'un Bilgi ve Metafizik Anlayışı

Bilginin yaygın tanımı Platon'un *Theatetos* isimli diyalogunda “*gereçeklendirilmiş doğru inanç*” olarak geçmektedir.⁷⁹ İslami terminolojiyi incelediğimizde bilgi, genel olarak *el-ilm*, *el-ma'rife* terimleriyle karşılık bulduğunu bilen (özne) ile bilinen (nesne) arasındaki ilişki ya da bilme eyleminin ifade şekline dönüşmüş sonucu olarak anlam bulmaktadır. İlk İslam filozofu Kindî bilgiyi, “*eşyanın hakikatleriyle kavranması*” olarak tanımlamıştır. Fârâbî'ye göre bilgi, “*varlığı ve devamlılığı insanın yapıp etmelerine bağlı olmayan varlıkların mevcudiyetiyle ilgili olarak akılda kesin hükmün hâsıl olmasıdır*” şeklinde tanımlarken, İhvân-ı Safâ'nın bilgi tarifi ise “*bilenin zihninde bilinenin formunun oluşması*” olarak yer almıştır. Seyyid Şerîf el-Cürcânî de bilgi için “*düşüncenin gerçeğe tam uygun olmasıdır*” şeklinde tanımlamada bulunmuştur.⁸⁰

Gelenekselciler bilgi terimini modern felsefede kullanılan anlamın dışında bir ifade şekli geliştirerek “metafizik bilgi” olarak adlandırma yapmışlardır.⁸¹ Bundan dolayı biz de bilgi kavramını metafizik kavramıyla birlikte ele alacağız.

İlk Çağ'da “fizikten sonra gelen” (*Metata Physika*) anlamında kullanılan metafizik, zaman içinde fizik ötesi varlık ve bilgi alanını ifade eden bir terime dönüşmüştür. Aristo tarafından metafizik bilimlerin, doğal yasaların ve eylemin ilk ilkeleri olarak ifade edilmiştir. Fizik ise bu yasaların doğal alana uygulaması olarak açıklanmıştır.⁸² Aristoteles *metafizik* eserinde araştırma alanını ilk felsefe (*protophilosophia*) teoloji (*theologia, theologike*) ve bazen de hikmet (*sophia*) olarak adlandırma yapmıştır. İslam'ın klasik çağından itibaren terimin ifade ettiği anlam Aristo'nun bu eseriyle ilgili olmaya devam etmiştir. Tercüme faaliyetleri esnasında

⁷⁹ Cevizci, Ahmet, *Bilgi Felsefesi*, (İstanbul: Say Yayınları, 2018), s. 15.

⁸⁰ Taylan, Necip, “Bilgi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul, 1992, s. 157.

⁸¹ Yılmaz, Hüseyin, “*Yitik Hikmetin Kapıları - Mevlâna ve Ezeli Hikmet*”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, c. 3, S: 2, 2014, s. 83.

⁸² Aristoteles, *Metafizik*, (Çev. Ahmet Aslan), (İstanbul: Sosyal Yay., 1996), s. 187.

bu eser, fizik ötesi anlamı kastedilerek *Mâ ba'de't-tabia* adıyla Arapçaya çevrilmiş ve terim metafizik disiplininin adı olarak İslam dünyasında kullanılmaya başlanmıştır. Fakat klasik çağın Müslüman filozofları Aristoteles'in yer verdiği ilk felsefe teoloji (*ilmi ilahi veya ilahiyyat*) hikmet (*el-hikme veya el-hikmetü'l-mutlaka*) tabirlerini de metafizik karşılığı olarak kullanmışlardır.⁸³ Guénon'dan itibaren, Gelenekselci Ekol'e mensup olanlar da metafizik konusunda Müslüman filozofların kullanımına benzer bir yaklaşım sergilemişlerdir.⁸⁴

Guénon'a göre metafizik, tabiatın ötesinde ve üstünde olandır. Yani "tabiat-üstü"dür. Fakat Guénon yine de metafiziğin kesin bir tanımının yapılamayacağını söyler. Çünkü her terimin bir sınırlama olacağını düşünür. Metafiziğin konusunun tüm varlığın her türlü haldeki imkânları olarak açıkladığı için buna bağlı olarak, hiçbir keyfî sınırlama metafizik ile bağdaşamaz.⁸⁵

Metafiziğin olmadığı yerde diğer bilgilerin yani her türlü bilginin, *ilke*'den yoksun kalacağı açıktır. Çünkü bu bilginin lâdini (profan) bir karakteri mevcuttur. Her ne kadar metafiziksel bir öğreti ile dini bir öğretinin alanlarının ayrı olduğu net bir şekilde ortada olsa da hiçbir çatışma içine girmeden, aynı çatı altında buluşabilme imkânını göz ardı edemeyiz.⁸⁶

Guénon'a göre akıl beşerî bir melekedir. Ancak aklın ötesinde kalp ise gayr-ı beşeridir. Metafizik bilgiyi de mümkün hale getiren bu durumdur. Çünkü metafizik bilgi beşerî bir bilgi değildir. Yani beşer, bu bilgiye beşer olarak ulaşamaz. Ancak mertebelerin birinde beşer sûretinde görünen aynı zamanda başka bir şey olan ve beşerî bir varlıktan daha fazlasını kendinde bulunduran insan olarak bu bilgiye erişebilir. Böylece beşeriyet-üstü mertebelerin fiilen şuuruna ermiş olur ki, bu da bizatihi metafizik bilgidir.⁸⁷

⁸³ Kutluer, İlhan, "Metafizik", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara, 2004, s. 399-402.

⁸⁴ Bayer, Burcu, *Gelenekselci Ekolün Sanat Felsefesi Anlayışı*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, s. 38.

⁸⁵ Guénon, Rene, *Ruhçu Yanılgı*, (Çev. Lütfi Fevzi Topaçoğlu), (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996), s. 264.

⁸⁶ Başaran, Abdullah, *Rene Guénon'da Gelenekselcilik*, https://www.academia.edu/416400/Ren%C3%A9_Gu%C3%A9nonda_Gelenekselcilik, (ET: 06.09.2019).

⁸⁷ Tahralı, Mustafa, "Rene Guenon: Doğu Metafiziği", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S: 3, İstanbul, 1985, s. 109.

Gu  non'da bilgi, biçimsel bir tarzda ifade edilmediği için kesin ayrımlarla ön plana çıkaramıyoruz. Çünkü Gu  non'a göre bilgiyi sistematize ederek açıklamak bilgiyi birtakım zihni kalıplar içerisine hapsetmek olarak karşılıklı bulunduğu için kalın çizgilerle bu ayrıma gidemiyoruz.

Gu  non'un mantık anlayışı ile metafizik anlayışı arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu bağlamda metafizik, mantık ilişkisine bakacak olursak metafiziğin zaruri olarak mantığa hâkim olduğunu görmekteyiz. Gu  non bunun tersini iddia etmenin, e  şyanın tabiatına kar  şı çıkmak olarak ifade etmiştir. Gu  non çağdaşlarını "metafiziğin ne olduğuna bigâne kaldıkları" yönünde eleştiride bulunmuştur. Çünkü bunlar yani modern filozoflar sadece mantığın hakimiyetinde olan akla dayalı şeyleri biliyorlar, geri kalan her şeyin -metafizik de d  h  l- ona bağlı olduğunu d    n  yorlardı. Gu  non'a göre hakiki metafizik herhangi bir ilme bağımlı/ba  lı değildir. Bundan dolayı mantığa da bağımlı olamaz. Tersini d    nenlerin yanılığısı, bilgiyi sadece akıl alanında görmeleri, onların saf zihni bilginin ne olduğuna dair meraklarının olmamasıdır.⁸⁸ Bu bağlamdan da anlaşılacağı üzere metafiziğin mahiyeti gereği her çeşit sınırlamayı reddetmesi onu başka herhangi bir şeye bağımlı olmaktan uzak tutmuştur. Metafizik bu durumda kendisi dışındaki her şeyi belirleyen ancak kendisi belirlenmeye ve başka alanın etkisi altında bağımlı olmayı kabul etmeyen bir alan olarak belirlemektedir.

Bahsettiğimiz üzere, mantığa ba  lı bir metafizik anlayışına sahip olan modern filozoflar Gu  non'un mantık anlayışı arasındaki farkın açık bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Gu  non'un mantığı değerlendirmesi birbirinden farklı iki tarz üzerinden olmuştur. Bunlar *Batı* ve *Doğu* tarzı şeklindedir. Batı tarzı, mantığı felsef  i usuller içinde incelemekten ibaret olup, herhangi bir sistematik kavrama ba  lı tutmaya çalışmaktadır. Doğu tarzında ise -ki Gu  non an'anevi ilim olarak ifade etmiştir- Doğunun, bütün diğer ilimlere gösterdiği enginlik mantıkta da kendini göstermiş ve metafiziki ilkelere ba  lanmı  tır. Gu  non bu iki tarzın sonuçlarının birbirine benzeyebileceğini fakat kesinlikle bakış a  ıları arasındaki farkın değişmeyeceğini önemle vurgulamıştır. Hatta buna   u benzetme ile cevap vermiştir:

⁸⁸ Gu  non, Rene, *Doğu Ve Batı*, (  ev. Fahrettin Arslan), (  stanbul: Yeryüzü Yay., 1980), s. 212-213.

“Değişik kişilerin eylemlerinin haricen birbirine benzer oluşlarına bakarak, bunların aynı niyetle yapıldığı sonucu nasıl çıkarılamazsa, bu söylediğimize de itiraz edilemez.”⁸⁹

2.1.1 Metafizik Bilgi ve İlim Farkı

Önceki paragraflarda bilgi terimini metafizik kavramıyla birlikte ele alacağımızı çünkü gelenekçilerin bilgiyi “metafizik bilgi” olarak ele aldıklarını ifade etmiştik. İşte tam bu noktada ilim ile metafiziğin arasındaki farka da açıklık getirmemiz gerekmektedir.

Guénon’a göre ilim; aklî, nazarî, daima dolaylı ve yansıma yoluyla elde edilen bir bilgiyi ifade eder. Metafizik ise; akıl-üstü bilgidir. Doğrudan doğruya sezgiye dayanmaktadır. Ancak Guénon’un ifade ettiği sezgi, modern felsefede kullanılan anlamdaki sezgiyle karıştırılmamalıdır. Çünkü bu felsefelerin öne sürdüğü sezgi akıl-altı iken, metafiziğe ulaşılan sezgi tamamıyla akıl-üstüne dayanır. Bu açıdan bakıldığında çağdaş ruhçuluk ve okültizm⁹⁰ gibi yanılgılar metafizik bilgidен daha çok ilimle ilgili hissi sezgiye dayanır. Metafizik bilgiye ulaşan kişi bunu kalbî sezgi ile gerçekleştirmektedir. Böylelikle, *hakikat*’e ulaşmada ikinci bir yolun zorunluluğu kendini gösterir ki bu yol kadim geleneklerin hepsinde var olan *inisiyasyondur*.⁹¹

Guénon’a göre inisiyasyonun art arda gelen üç şartı bulunmaktadır. Bu şartı üç terimle açıklar. Bunlar: Gizil güç, bilkuvve güç, bilfiil güç’tür. Gizil güç (nitelik): İnsanın bizzat tabiatında yani özünde mevcut olan birtakım imkânlarla meydana gelir. Bu imkânlar ilk maddedir. İnisiyatik çalışma bunun üzerine gerçekleşmektedir. Bilkuvve güç (intikal/silsile): Geleneksel bir teşkilata bağlanmakla ve manevî bir etkiyle olmaktadır. Bu manevî etki, bireyin kendisinde taşıdığı bu imkânları geliştirip, düzenlenmesini sağlayarak “aydınlanma” oluşturur.

⁸⁹ Guénon, Rene, *Doğu Ve Batı*, (Çev. Fahrettin Arslan), (İstanbul: Yeryüzü Yay., 1980), s. 213-214.

⁹⁰ Okült Latince Occultus sözcüğünden gelir ve saklı, gizli anlamında kullanılmaktadır. Detaylı bilgi için Bkz: Crow, William Bernard, *Büyülüğün, Cadılığın Ve Okültizmin Tarihi*, (Çev. Fulya Yavuz), (İstanbul: Dharma Yay., 2002), s.13.

⁹¹ Guénon, Rene- Marcel, Gabriel- Bergson, Henri, *Metafizik Nedir? ‘Doğu Metafiziği’*, (Çev. Ahmet Aydoğan- Mustafa Tahrallı, (İstanbul: Birey Yayıncılık, 1999), s. 102. Ayrıca Bkz. Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İnsan Yay., 1999), s. 72. Türkçede bunu en yakın anlamda tasavvuf sözcüğüyle karşılayabiliriz. Fakat bu tasavvuf sözcüğünü çok geniş bir anlam çerçevesinde kullanmamız gerekmektedir. Bkz: Guénon, Rene, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, (Çev. Mahmut Kanık), (Ankara: Hece Yay., 2010), s. 7.

Bilfiil güç (iç çalışma): Bu çalışma sayesinde insan, inisiyasyonun çeşitli mertebeleri arasında aşamadan aşamaya geçerek “Kurtuluş”un veya “Yüce Özdeşlik”in nihai gayesine götürmüş olur.⁹²

Guénon, inisiyasyonun “insanüstü” olduğunu ve bir geleneğin gerçekten ruhunu temsil ettiğini ifade eder. Böylece gelenek, düşmanı harekete doğrudan inisiyasyona da karşıt olmaktadır. Bu karşıtlıkla onlar, insanları “insan altı” alana doğru sürüklemek için çaba harcarlar.⁹³

Bilgi, başka şeyleri arama gibi görünse de gerçekte mutlak hakikati aramaya yöneliktir. Yani bilginin objesi mutlak hakikattir. Mutlak hakikatin varlığı ve bilgisi arasında bir çatlak ya da boşluk söz konusu değildir.⁹⁴ Guénon’a göre hakikat birdir. Hakikatin bilgisine herhangi bir yolla ulaşanlar için hakikat aynı hakikattir.⁹⁵ Gelenekselciler içerisinde önemli bir yere sahip olan Schuon da mutlak hakikati şu şekilde açıklar:

“Her bilgi tanım olarak Mutlak Hakikat’in bilgisidir. Bu demektir ki Hakikat, her mümkün bilginin zorunlu, biricik ve temel konusudur. Başka konuları da varmış gibi gözüken bilgilerin de var olduğu eğer doğruysa, bu, kuşkusuz bilgi olarak değil, fakat bu bilginin çeşitli şekilleri ya da sınırlandırılışları olarak var olduğu anlamındadır.”⁹⁶

⁹² Guénon, Rene, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar*, I. C., (Çev. Mahmut Kanık), (Ankara: Hece Yay., 2003), s. 49-50.

⁹³ Guénon, Rene, *Niceliğin Egemenliği Ve Çağın Alâmetleri*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), s. 242.

⁹⁴ Rakipoğlu, Numan, *Gelenekselci Ekol ve Modernizm Eleştirisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 40.

⁹⁵ Guénon, Rene- Marcel, Gabriel- Bergson, Henri, *Metafizik Nedir? ‘Doğu Metafiziği’*, (Çev. Ahmet Aydoğan- Mustafa Tahralı, (İstanbul: Birey Yayıncılık, 1999), s. 105.

⁹⁶ Schuon, Frithjof, *İslam’ın Metafizik Boyutları*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996), s. 63.

2.1.2. Entelektüel Sezgi

Gu  non metafiziksel bilginin elde edilebilmesinin temelinde entelektüel sezgiyi ele almıştır. Hatta Doğu medeniyetinin kendi içinde yanıl  ıya düşmeden, geleneksel normlara uygun her gelişmenin hareket noktası olarak sezgiyi görmüştür. Fakat buradaki sezginin bazı   a  daş filozofların anlamlandırdığı “  teki sezgiyle” kesinlikle hiçbir ilgisinin olmadığını önemle vurgulamıştır. Çünkü onların algıladığı sezgi saf akıl olan akıl-üstü bir sezgiyi oluşturmaktadır. Gu  non’un kastettiği sezgi ise, tamamen özle ilgili yani duyulabilir cinsten ve bütünüyle akıl-altı bir sezgiyi ifade etmektedir. Çünkü modernlere göre düşünce düzeyinde akıldan başka üstün hiçbir şeyi tanımamaktadırlar. Bundan dolayı Gu  non, onlar için entellektüel sezginin ne olabileceğini kavrayamadıklarını ifade etmiştir. Zaten onlar yani modernler, bu tür sezgiyi her türlü bilginin yok oluşu olarak algılamaktadırlar.⁹⁷

Gu  non, Orta   a   öğretilerinde sadece basit bir felsefi özellikleri bulundurmalarına rağmen bu sezgiyi modernler gibi reddetmemiş olduklarını bilakis, sezgiye başvurmasalar bile onun varlığını kabul etmiş olduklarını ifade etmiştir.⁹⁸

Gu  non, Batılıların entellektüel sezgiyi tanımamakta ya da inkâr etmede ısrarcı olduklarını böyle devam etmeleri halinde ise, hiçbir geleneğe sahip olamayacaklarını ifade etmiştir. Ayrıca bu ısrarlarından dolayı da Doğu medeniyetlerinin hakiki temsilcileriyle de anlaşamayacaklarını özellikle vurgulamıştır.⁹⁹

⁹⁷ Gu  non, *Rene, Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Mahmut Kanık), (İstanbul: Verka Yayınları, 1999), s. 72.

⁹⁸ Gu  non, a.g.e., s. 72.

⁹⁹ Gu  non, a.g.e., s. 72.

2.1.3 Teorik Bilgi

Gu  non'a göre teorik bilgi, dolaylı ve bir nevi sembolik olmaktan başka bir şey ifade etmese de hakiki bilgiye erişmek için gerekli bir hazırlıktır. Ayrıca teorik bilgi herhangi bir surette başka bir kimseye nakledilecek yeg  ne şey olmakla birlikte aktarılması mümkün değildir. Bundan dolayı her ifade bilgiye yaklaştırmak için bir ara  tır. Her bilgi meyvesini bizzat kendinde taşır. Bilgi, insanın bir anlık değişmesi anlamına gelen aksiyondan farklıdır. Aksiyonun sonuçları ferdiyetin sınırlarını geçememesinden dolayı aksiyon, aksiyondan sonuç olarak kurtulamaz. Her nevi, tehdidin kökü olan cehalete zıt olmadığı için hangi aksiyon olursa olsun cehaleti yok edemeyeceğini ifade eden Gu   non bu duruma şöyle bir örnek verir: nasıl güneşin ışığı karanlıkları dağıtıyorsa cehaleti de sadece bilgi dağıtabilir.¹⁰⁰

Gu   non, Eflatun'un "*insanın öğrendiği her şeyin önceden onda bulunmaktadır.*" sözünün tüm deneyimleri kapsadığını ve insanın etrafını çevreleyen tüm zahir   şeylerin kişilerin kendisinde bulunanın bilincine varmasına bir vesile olacağını savunur. Hatta bu uyanışa *anamnenis* denildiğini ve belirsiz anılarla da ili  şkili olduğunu ifade etmektedir. Gu   non bu durumun her bilgi için geçerli olduğunu savunur. Ayrıca Aristo'nun "*varlığı olu  şturan onun tüm bildikleridir.*" sözünü bilgi ve varlığın bir yani aynı şey olmasını gerçek bilginin bulunmasıyla bağlantılı olduğunu ifade eder. Bu noktada Eflatun'un d    ncesinden ayrı bir fikir geliştirdiğini vurgular. Çünkü bilgi ile varlığın aynı şey olmasının görüntüsünün veya gölgesinin (ide'sinin) etkisinde olmadığını bunun gerçek bilginin bulunduğu yerde olmasına ba  lar. Eflatun da ise bu d    ncenin tersi yani gölgenin (ide'nin) duyularla algılandığı hatta akılcı bilginin kaynağını da duyuların olu  şturdu  u d    ncesinin olduğunu ifade eder. Gu   non'a göre gerçek bilgi ise akıl düzeyinin üstünde bulunmaktadır. Yani Gu   non hakiki bilgi yoluna ulaşmada aklın değil ruhun ve varlığın b  t  n   olduğunu özellikle ifade etmiştir.¹⁰¹

Başta Gu   non olmak üzere Gelenekselci d    ncenin önde gelen isimlerinin de bilginin seçkinliğine dair vurgu yapmış olduklarını görmekteyiz. Geleneksel sahih bilginin aktarılmasında aracı olan kimselerin seçkin, entelektüel bir topluluk olması gerektiği üzerinde birleşmişlerdir. İslam filozoflarından biri olan Farabi de peygamberlerin, filozofların ve yasa

¹⁰⁰ Tahralı, Mustafa, "Rene Guenon: Doğu Metafiziki  i" Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S: 3, İstanbul, 1985, s. 109-118.

¹⁰¹ Gu   non, Rene, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, (  ev. Fevzi Lütfi Topaçoğlu), (İstanbul: İnsan Yay., 2000), s. 50-51.

koyucu olan bilge şahsiyetlerinde bu açıdan seçkin ve entelektüel kimselerden olduğunu ifade etmektedir. Yine İslam filozoflarından İbn Rüşd'te de benzer bir seçkinlik anlayışının olduğunu görmekteyiz. İbn Rüşd, Kur'an-ı Kerim üzerinden müteşabih ayetleri te'vil eden kimselerin bu konuda yetkin kişiler olmasını yalnızca bu hususta yetkinliğe sahip kişiler tarafından açıklanıp yorumlanabileceğini ileri sürmüştür.¹⁰²

2.2. Rene Guénon'da Bilginin Kaynağı

Gelenekselciler, gerçek bilginin kaynağının intellekt ve vahiy olarak kabul etmişlerdir. Onlara göre vahiy aşkın bir kaynak iken intellekt veya kalp ise içkin bir kaynağı oluşturur. Bu iki kaynak, iki ayrı bilgi tarzında meydana gelir, bunlar: objektif tarz ve subjektif tarzdır. Vahiy objektif bir kaynak olarak kabul edilirken, intellekt ise subjektif bir kaynak olarak kabul edilir. Akıl ve deneyim gibi iki önemli bilgi kaynağı da dışta bırakılmamıştır. Böylece aklın objektivitesi ile vahyin objektivitesi; deneyimin subjektivitesi ile de kalbî bilginin subjektivitesi yakın olarak ifade edilmiştir.¹⁰³

Geleneğin bilgi kaynağı beşer üstü olmakla birlikte, nebevî bir göksel öğreti bütünüdür. Fakat kaynağı itibariyle kesinlikle beşerî ve zihnî bir proje şeklinde algılanmamalıdır. Geleneğin hayatın içinde manevî kılavuzluk yapmasını sağlayan seçkin bilgiler -intellect (el-akl, el-kalp) teriminin, 'bilgi' ile 'kutsalı' birbirine bağlama kabiliyetine açıklama getirmesi yönünden- "entelektüel" olarak adlandırılmaktadır. Fakat seçkinlerin kalbi veya aklı, modern insanın akıldan anladığı şekilde yani sebep-sonuç arasındaki bağlantının büyük varlık zincirinden koparılıp yalnızca fiziki seviyeye indirilmesinden ibaret olmadığına işaret ettiğine yani bu ayrıma dikkat edilmesinin gerekli olduğu üzerinde durulur.¹⁰⁴ Özetle diyebiliriz ki rasyonel ile entelektüel olan bir ve aynı tutulmaktadır.

Gelenek beşerî bir kaynağa dayanmaz;bu da geleneğin tarihsel ve beşerî birikim yönünden bir nazariyeler bütününe dayanmadığını gösterir. Çünkü epistemi düzeyinde olan bilginin beşerî, tarihsel ve birikimsel bir dayanağı vardır. Yeni bilgi, önceki birikimler üzerine

¹⁰² Öçal, Şamil, "Gelenekselciler ve Felsefe", *Modernizm ve Gelenekselcilik Arasında Din*, (Ed. Şamil Öçal, Cevat Özyurt), (Ankara: Hece Yay., 2013), s. 67-68.

¹⁰³ Rakipoğlu, Numan, *Gelenekselci Ekol ve Modernizm Eleştirisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 37.

¹⁰⁴ Kutluer, İlhan, "Rene Guenon'dan Seyyid Hüseyin Nasr'a: Gelenekselci Ekol'e Ait Öğretilerin Türkiye'ye İntikali Ve Algılanış Biçimleri", Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri, (Ed. İsmail Kara, Asım Öz), (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yay., 2013), s. 406.

konularak kurulur. Epistemik bilgi de bu şekildedir. Yani yorumlama ya da eleştirme yoluyla önceki mevcut birikimin üzerine eklenerek bir artış gösterir ve önceki bilginin aşılması amacına yöneliktir. Bu bağlamda felsefe ve bilim geleneği tabirini kullanırken, geleneğin yerine tarihinden söz etmek gerekir. Çünkü geleneğin özgün anlamı bakımından ve bir medeniyetin entelektüel tezahürlerini barındıran felsefe, teoloji, bilim ve sanat geleneğinden Ekol'ün kast ettiği manada ifade edebilmek için o medeniyetin geleneksel özelliklerini taşıması gerekmektedir.¹⁰⁵

Guénon'un yakın takipçilerinden biri olan Schuon, maneviyatla bilginin kaynaklarının birbiriyle bağlantılı olduğunu ifade eder. Ona göre bilginin kaynakları Vahiy, ilham, akıl (*intelligence*), idrak ve ikincil olarak tefekkürden meydana gelmektedir. Dolayısıyla sadece muhakeme aracılığıyla bilgi edinmeye çalışmak, bir körün el yordamıyla yol bulmaya çabalamasına benzetilebilir. Dolayısıyla muhakemeyi bilginin bir vasıtası olarak görmek gerekir.¹⁰⁶

2.2.1 Intellectus ya da Manevî Akıl

Daha önce, Gelenekselci Ekol'ün bilgi anlayışının temel karşılığının metafizik olduğunu ifade etmiştik. Şimdi bu başlık altında ise metafizik doktrinini daha iyi anlamlandırabilmek için *intellectus* kavramını ele alacağız. Bu kavram, Gelenekselci düşünürlerin perspektiflerinden ele alındığında hayati bir öneme haiz bulunmaktadır. Bundan dolayı kelimenin etimolojisi üzerinde bir inceleme yapmanın gerekli olduğunu düşünerek biraz ayrıntılı olarak ele alacağız.

Intellectus terimi *inter* ile *legere* fiilinin birlikte kullanımından türemiştir. İki şey arasında seçim yapmak anlamında kullanıldığında bu işlevi yapan “akıl” olarak göz önüne alınmakla birlikte, iki şeyin birbirinden ayırt edilmesi manasında kullanıldığında ise bu iki ayırt edilen şeyin ölçüsünü vermesi “zekâ” ile ilgilidir.¹⁰⁷ Intellectus terimi, dış dünyada zihinden bağımsız olarak var olabilme ihtimali bulunmakla birlikte temelde ve öncelikle zihinde olan bir

¹⁰⁵ Kutluer, ilhan, “Rene Guenon'dan Seyyid Hüseyin Nasr'a: Gelenekselci Ekol'e Ait Öğretilerin Türkiye'ye İntikali Ve Algılanış Biçimleri”, Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri, (Ed. İsmail Kara, Asım Öz), (İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yay., 2013), s. 407-408.

¹⁰⁶ Koltaş, Nurullah, *Batıdaki Gelenekselci Ekolün Kelami Konulara Yaklaşımı –Rene Guenon Ve*

Frithjof Schuon Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 82.

¹⁰⁷ Weber, Alfred, *Felsefe Tarihi*, (Çev. H. Vehbi Eralp), (İstanbul: Devlet Basımevi, 1938), s. 12.

düşünme veya kavram olarak var olan şey için kullanılan Latince bir terimdir. Ayrıca bu terim anlık, zihincilik, zihniye gibi anlamlarda çevrilse de zihni bilginin ve aksiyonun tek prensibi ve rehberi kabul edilmekte olan felsefî bir doktrindir. Zihnin hususiliğini kabul eder. Fakat onun diğer melekelerle indirgenmesini kabul etmeyen bu doktrin aklî güçlerin tek taraflı değerlendirilmesini isterken var olan her şeyin prensip olarak zihnî unsurların, fikirlerin zihni gerçeklere indirgenebileceği iddiasını da doktrin içinde barındırmaktadır.¹⁰⁸

Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere intellectus akıl, zekâ olarak çevrilebilir. Yani bu şekilde anlaşılabilir; fakat Gelenekselcilerin kullandığı manada intellectus; zekâ veya akıldan ziyade kalp kelimesini çağrıştırmaktadır. Çünkü onlara göre, bilme merkezinin beyinden alınıp kalbe yerleştirildiği düşüncesi hakimdir.¹⁰⁹

2.3. Modern Dönem Bilgi Anlayışı Eleştirisi

Guénon, Doğu'nun düşüncesi¹¹⁰ eylemden üstün tutarken; Batı'nın da eylemi düşünceden üstün tuttuğunu ifade eder. Batı, eylemin üstünlüğünü her fırsatta açıklamaya çalışmanın yanı sıra gerçek mahiyetini bilmediği veya bilmemezlikten geldiği için düşüncenin bütün değerlerini inkâr edecek duruma gelmiştir. Doğu öğretileri ise Batı'nın yaklaşımının tam tersine, bir yandan düşüncenin eyleme göre üstünlüğünü hatta aşkınlığının mümkün olduğunu kabul etmekte diğer yandan da eyleme, layık olduğu yeri de vermektedir. Aslında eski Batı öğretileri de doğu öğretileri gibi değişmeyen, değişebilene olan üstünlüğünü kabul etmekteydi. Guénon, değişime örnek olarak Aristo'nun ileri sürdüğü her şeyin bir hareketsiz hareket ettirici güce gereksinimi olduğu iddiasını verir. Guénon'a göre bu "hareketsiz hareket ettirici güç" eylem değil, kesinlikle bilgidir. Aslında eylemin değişim ve oluşum dünyasına ait olduğu çok açık ve nettir. Fakat eylemin o dünyadan çıkmasını yalnız bilgi sağlar. Böylelikle "Değişmez"e yani en üstün bilgi olan metafiziksel ya da ilkesel bilgi konumuna ulaştığı zaman, kendisi de değişmezlik niteliğine sahip olmuş olur. Her gerçek bilgi aslında nesnesiyle bir özdeşleşmedir.¹¹¹

¹⁰⁸ Bolay, Hayri, "Zihincilik", *Felsefî Doktrinler Sözcüğü*, (İstanbul: Atlas Yay., 2018), s. 296. Bkz. Cevizci, Ahmet, "İn intellectu", *Felsefe Sözlüğü*, (İstanbul: Paradigma Yay., 2002), s. 556.

¹⁰⁹ Guénon, Rene, *İnisiyasyona Toplu Bakışlar*, I. C., (Çev. Mahmut Kanık), (Ankara: Hece Yay., 2003), s. 96.

¹¹⁰ Guénon'a göre düşünce ile bilgi eş anlamlı olarak ifade edilmiştir.

¹¹¹ Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İnsan Yay., 1999), s.

Gu  non, Batı'nın bilgi konusunda sadece aklı ve istidlali bilgi yani dolaylı ve eksik bilgiyi   ne çıkarttığını bunun da aşağı seviyeli bir bilgi anlayışı olduğunu ve bu bilgiye bile pratik amaçlarına yararlı olduğu ölçüde değer verdiğini söyleyerek Batı'nın bilgi anlayışını eleştirir. Onların bu anlayışlarının, eylemin içine eylemi a  an her şeyi inkâr etme noktasına getirdiğini ve böylelikle eylemin ilke yokluğundan önemsizleştiği, verimsiz bir telaşa d  n             fark bile edemediklerini ifade eder. Gu  non bu durumu, modern dünyanın en çok göze çarpan özelliği olduğunu d        r. Yani bu telaş, sürekli değişim, durmadan artan hız gereksinimleri bunun sebepleri arasındadır. Her şeyin saf bir oluşum halinde değişmediği yani daimî olana hiçbir şekilde yer verilmediği bir dünya ile her gerçeği yine bu oluşum içinde olup bitiren insanların d         yapısı arasında tam bir uyum bulunmaktadır. Gerçek bilginin ve bu bilginin nesnesinin, aşkın ve evrensel ilkelerini inkâr etmelerinin altında aslında bu uyum yatmaktadır.        Gu  non'a göre insan her şeyi değişime indirgerse, mantıksal olarak değişimin bile varlığında inkâr d             gitmesi kaçınılmaz olur.¹¹²

Gu  non'a göre, şahsi bir gayret göstermeyen hiç kimse herhangi bir bilgiye erişmesi mümkün değildir. Bir başkası bu hususta bilgiye ulaşmak isteyene imkân vermek ve bu yolları göstermekten başka bir şey yapamaz. Modern felsefenin bilgiyi elde etmek için gerekli çalışmayı yaptığı fakat idrak etmek için gayret göstermemesini eleştiren Gu  non, ayrıca modern felsefenin bilgi yerine bilgi teorisini koymasını en büyük iktidarsızlık göstergesi olarak görür.¹¹³

Gu  non, modern Batı medeniyetin kendilerini son derece ilm   olarak görme iddiasını eleştirmektedir.         ilm   derken ne anlatmak istediklerini açıklığa kavu  turamadıklarını, esas manalarından ayrı olarak gizli anlamlar atfettiklerini söyler. Hatta ilerleme, medeniyet, hukuk, adalet ve hürriyet gibi diğer kavramlarında manalarının gizli tutulduğu ve biraz yakından incelendiğinde bütün itibarını yitirme tehlikesi bulunan kavramlardan biri olarak ilmi ele aldığını ifade eder. Gu  non yine bunlara ek olarak, modern dünyanın bu          kelimelerin aslında bir şey saklamadığını sadece kocaman laflara indirgenmiş olduğu yönünde eleştiride bulunur. Yukarıda geçen kelimeler (ilerleme, medeniyet, hukuk, adalet ve hürriyet) büyük bir

68.

¹¹² Gu  non, *a.g.e.*, s. 68-70.

¹¹³ Tahralı, Mustafa, "Rene Guenon: Doğu Metafiziği" Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S: 3, İstanbul, 1985, s. 107. Ayrıca Bkz: Gu  non, Rene, *Doğu Ve Batı*, (  ev. Fahrettin Arslan), (İstanbul: Yeryüzü Yay., 1980), s. 47-48.

inançla ağızlarına alanların bile aslında zihinlerinde bu kelimelerin neye tekabül ettiğine dair açık, net olarak en ufak bir şeyin olmadığını savunur. Yine Guénon'a göre bu kelimeler müphem bazı hissi özlemlerin dışa yansımından ve cisimleştirilmesinden başka bir şey değildir. Guénon'un bu eleştirisinin temelini "laik din" anlayışına dayandırmaktadır. Yani bunları açıkça ortaya konmasa da yine de fiilen yaşamakta olan "laik din"ın putları ve ilahları olarak görür. Bunun da asıl manasının bir din olmadığını ve dinin yerine geçmek iddiasında olan karşı din diye adlandırmanın uygun olacağını vurgular. Yine bunun köklerini, karşı an'aneci zihniyetin hür düşüncesi yani ferdi kanaatin üstünde doktrin açısından hiçbir ilke tanımamak olan, modern çağın başlangıç zamanına dayandırır.¹¹⁴

Guénon, Batı'nın ilim anlayışının "burnu havada" bir anlayış olduğunu ifade eder. Batı'nın ilmini tanıma fırsatı bulan bir Hindu üzerinden, doğuluların Batı'nın bu ilmi hakkında "Batı ilmi, cahil bir ilimdir" dediğini aktarır. Bu iki kelimenin bir zıtlık oluşturmadığını ifade eder. Hindu'nun kastettiği şeyin aslında bir bilginin belirli küçük bir alanda geçerli olduğu ve gerçekliği olan bir bilginin kesin surette özden mahrum dar, ilkesi olmayan bir bilgi olmasına dayandırır.¹¹⁵

Guénon, Batı ilminin mümkün olan her çeşit bilgiyi içerdiği iddiasını da eleştirir. Çünkü Batı'nın bilmediği her şeyi inkâr ettiğini ve bu inkârın cehaletini gizlemek için yaptığını ileri sürmüştür. Guénon, Batı'nın içinde bulunduğu bu durumu görme duyusunun mevcudiyetini inkâr eden körlere benzetir. Guénon'un burada eleştirdiği asıl şey agnostisizm'e bir göndermedir. Yani insanların cahilliklerini kabul etmelerine rağmen bu kabulü bir program, bir meslek olarak ortaya çıkarmaları ve buna agnostisizm (bilinemezcilik) diye bir öğreti haline getirmelerini eleştirir.¹¹⁶

Guénon Kant'ın "*Felsefe, bilgiyi genişletecek bir alet değil, bilgiyi sınırlandıracak bir disiplindir.*" sözleri üzerinden ilimle felsefenin bir tutulmasını da eleştirmiştir. Modern felsefenin bilginin yerine tenkidi ya da bilgi teorisini koyduğunu ifade eder. Böylece felsefe ile ilmin birbirinden farkı kalmadığını ve akılcılığın ortaya çıkışından bu yana tek olarak aynı

¹¹⁴ Guénon, Rene, *Doğu Ve Batı*, (Çev. Fahrettin Arslan), (İstanbul: Yeryüzü Yay., 1980), s. 41-42.

¹¹⁵ Guénon, *a.g.e.*, s. 44-46.

¹¹⁶ Guénon, *a.g.e.*, s. 47.

hedefe yöneldiğini, tek tip bir bilgiyi temsil edip aynı zihniyeti taşıdığını vurgular. Bu noktada da Guénon'un ilmi önceleyen değil "ilimci" diye adlandırdığı zihniyet ortaya çıkmaktadır.¹¹⁷

Guénon; ilimcilerin, ilmi bilgi sahasından bir bölümü keyfi olarak seçip geri kalan kısımları hiç yokmuş gibi bir kenara atmalarından dolayı eleştirir. Ayrıca Guénon, Batı ilminin kendini tamamen bağımsız ve muhtar olarak görmesini yani böyle bir iddia içinde olmasını da ilmi bilginin üstünde bulunan bilgi sistematığıne bigâne kalmak ve bilgiyi inkâr etmekle bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Özetle Guénon'a göre bilgi sıralamasında ilmin üstünde saf ve aşkın bilgi olan metafizik bulunmaktadır.¹¹⁸

¹¹⁷ Guénon, *a.g.e.*, s. 47-48.

¹¹⁸ Guénon, *a.g.e.*, s.49-50.

BÖLÜM 3

RENÉ GUÉNON VE BİLİM

3.1. Geleneksel Bilimlerin Sınıflandırılması

Bir önceki bölümde Gelenekselci Ekol'ün temsilcilerinin metafiziğin önemine dair görüşlerine değinmiştik. Gelenekselcilerin hem bilgi hem bilim anlayışlarının dayandığı ortak noktanın metafizik olması, bizim bu bölümde kavrama ayrıntılı olarak değinmemiz gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü Gelenekselci Ekol'ün metafizikten ne anladığı sorusuna vereceğimiz cevap, konu bütünlüğünün anlaşılması açısından büyük önem kazanmaktadır. Biz bu bölüm içerisinde metafiziksel bilgi ile bilimsel sınıflandırılmasını birlikte ele alarak incelemelerde bulunmaya gayret edeceğiz.

Gelenekselciler metafiziğin duyulur âlemin kendisine tabi olduğunu söyleyerek, kavramı “ilkelerin bilimi” olarak isimlendirmişlerdir. Aristoteles'in fiziği, metafiziğin içerisinde bir bilim olarak sınıflamasını kabul etmişlerdir. Fakat Gelenekselciler, metafizik bilginin, salt teorik bir alana ait olmadığı aksine “gerçekleşme” ya da “olma”ya olanak sağlayan bir bilgi olduğu düşüncesini savunmalarıyla, Aristoteles'ten düşünsel manada ayrılmaktadırlar. Yine Ekol, bilginin evrenselden genele, genelden kısmiye, kısmiden özel bireysel varoluş durumları olmak üzere bir hiyerarşik sıraya tabi olduğu düşüncesindedir.¹¹⁹

Aristoteles ile Gelenekselcilerin metafiziği “ilkelerin bilimi” olarak ele almalarının ne demek olduğunu bu kısımda biraz daha detaylandırmak istiyoruz. Şöyle ki metafiziğin konusu ilkeler olarak ifade edilir ama bilimin sadece ilkeleri konu edindiğini söylemek doğru olmaz. Çünkü bilim, ilkelerin dışında genel ve bireyseldeki yansımaları da kendine konu edinmektedir. Fakat metafizik ile bilim arasında bu, zıtlık olarak görülmemelidir. Çünkü bilimin konusu sadece ilkeler değildir ama genel ve bireyseldeki yansımalar da muhakkak bir ilkeye tabidir. Zaten ilkesiz bir şeyin biliminden söz edilemez.¹²⁰

¹¹⁹ Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 79-80.

¹²⁰ Rakipoğlu, Numan, *Gelenekselci Ekol ve Modernizm Eleştirisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 106-108.

3.2. Scientia Sacra ya da Kutsal Bilim

Gelenekselci düşüncenin bilgi anlayışını anlamlandırabilmek için önemli bir kavram olan Scientia Sacra, aslında Philosophia Perennis¹²¹ ile yakın bir kavramdır. Gelenekselci düşüncenin -bizim konumuz gereği de: özellikle Guénon'un düşünce alanı içerisinde- bilgi ve bilim kavramlarını yakın perspektifte tuttuğunu görmekteyiz. Zaten Scientia Sacra da; geleneğin özünü oluşturan vahyin, ne şekilde tezahür ederse etsin, temelinde bulunan değişmez bilgi olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamayı Gelenekselciler Philosophia Perennis için de benzer olarak kullanmışlardır. Geleneksel düşüncenin önemli bir ismi olan Nasr da benzer bir tanımlamada bulunmuştur: *“Her vahyin özünde bulunan şeyden ve geleneği kuşatan ve tanımlayan dairenin merkezinden başka bir şey değildir.”*¹²² Guénon gibi Nasr da Philosophia Perennis'i geleneğin içinde değişmez bir bilgi olarak ele almıştır. Ayrıca Nasr, vahyi gerçeğin nihai bilgisi olarak görmüş ve bunun metafizikten başka bir şey olamayacağını ileri sürmüştür.

Guénon, kutsal bilimlerin öncelikle ilkeye özgü bilgiye tamamen sahip olunması ve geleneksel ilkelere de sıkı bir şekilde zaman, yer şartlarına istenen bütün uyarlamaları gerçekleştirebilecek şekilde bağlı olursa bu kutsal bilimin doğru dürüst kurulabileceğini özellikle vurgulamıştır.¹²³

Kutsal bilime dâhil olabilmek için, geleneksel bilimlerin metafizik ilkelere bağlılıklarının olduğunu ifade etmiş olan Guénon, ayrıca iki tamamlayıcı işlevin de gerekli olduğunu önemle vurgulamıştır. Birinci işlev; geleneksel bilimler öğretinin uygulamalarından faydalanarak kendi aralarında gerçekliğin bütün düzeylerine bağlanmakla ve onları sentez birliği içinde bütünleştirmesinden almaktadır. İkinci işlev ise; ait oldukları varoluş derecelerine göre olan hiyerarşik dağılımlarda saf entellektüaliteye kadar bir yükseliş, ilerleme göstermektedir. Guénon, bu iki işlevin hiçbirini modern bilimlerin yerine getiremediğini, bundan dolayı da modern bilimlerin ancak 'lâdini bilim' olmaktan öteye geçemediği gibi kutsal bilim de olmadıklarını ileri sürmüştür.¹²⁴

¹²¹ Dördüncü bölümde, *Philosophia Perennis* anlamı başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

¹²² Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bilgi ve Kutsal*, (Çev. Yusuf Yazar), (İstanbul: İz Yay., 2013), s. 141.

¹²³ Guénon, *Rene, Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 86.

¹²⁴ Guénon, *Rene, a.g.e.*, s. 83-84.

Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere Gelenekselci düşünce içinde, özelde de Gu  non'un düşünce alanında da bu kavramların, zincirin parçaları gibi birbirlerine bağlı olduklarını görmektediriz. Merkezde geleneğin olduğu, bu geleneğe metafizik bilgi ile bağlanıldığı bu bağlanmada da değişmez ilkelerin bilgisiyle bilimin ortaya çıktığı şeklinde bir sistem oluştuğunu görmektediriz. Biz diğer bölümlerde gelenek, metafizik bilgi ve bilim bağlantısı üzerinde ayrıntılı olarak ele aldığımız için, tekrara düşmemek amacıyla bu başlıkta temel bağlantıyı göstermenin yeterli olacağı düşüncesindeyiz.

3.3. Modern Bilim Eleştirisi

Gelenekselci Ekol'e göre modern bilim, modern bilgiye dayanmaktadır. Varlığın kaynağı ve merkezi olan Tanrı'dan gelen bilgiyi (vahiy) bağından kopararak salt beşerî bilgi kaynağına dayandırılmasından kaynaklanmaktadır. Böylece hikmeti kaybetmiş ve bilgiyi yüzeysel bir hale dönüştürmüştür. Geleneksel bilim, değişmez metafiziksel hakikatlere dayanmaktadır. Bu bağlantıyı Nasr, şu şekilde ifade etmiştir: “*Her geleneksel bilim, metafiziksel bir öneme sahiptir, çünkü her biri aşağı bir gerçeklik alanını simgecilik dili yardımıyla daha yüksek düzeylere bağlamaya kadiridir.*”¹²⁵ Nasr, modern bilimin tamamen yanlış olduğu ve bundan dolayı reddedilmesi gerektiği düşüncesine karşı çıkmaktadır. Çünkü modern bilimin fiziksel âleme dair ortaya koydukları deneysel bilgiler değerlidir. Ama bunlar metafiziksel ve Gelenekselci bir bakışla yeniden yorumlanmalıdır. Modern bilim, sadece fiziksel âlemi gerçek olarak gördüğü için o âleme dair bilgileri sunmaktadır. Hâlbuki gerçekliği fiziksel âlemle sınırlamak doğru değildir. Çünkü fiziksel âlem gerçekliğin bir boyutundan ibarettir. Buna rağmen modern bilim gerçekliğin manevi boyutunu görmezden gelmekle yani tamamen fiziksel gerçekliği bilgi üretmede kullanmak istemektedirler. Gelenekselci Ekol'ün de itiraz ettiği husus tam bu noktadır; yani manevi âleme dayalı olarak bilgi üretmenin fiziksel gerçekliklere dayalı olarak bilgi üretmek kadar imkân dâhilinde olduğudur. Salt fiziksel gerçekliğin üzerinde durulması modern bilginin doğal olarak eksiklerinin olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.¹²⁶

Guénon, maddi âlemin kendi kendine yetebilecek bir bütün olarak değerlendirilemeyeceğini ifade eder. Çünkü Guénon'a göre maddi âlem tamamen manevi düzen içerisinde barınmaktadır. Ayrıca manevi düzen sayesinde maddi âlem yavaş yavaş biçimi olmayan zuhur şeklinde sonra da hiç zuhur etmemiş olana bağlanarak varoluş ilkesini tamamlamaktadır. Zaten Guénon'a göre başka türlü olsaydı maddi âlemin varoluşu sadece bir yanılsamadan başka bir şey olamazdı. Yani hiçbir şekilde varlığından söz edilemezdi.¹²⁷

Guénon, modern bilimin derinliğini ve ciddiyetini yitirdiği düşüncesini savunmuştur. Çünkü ilkelere bağlı olarak kalmak bilim için ilkelerin değişmezliğine benzer bir nitelik

¹²⁵ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bir Kutsal Bilim İhtiyacı*, (Çev. Şahabettin Yalçın), (İstanbul: İnsan Yay., 1995), s. 137.

¹²⁶ Yalçın, Şahabettin, “Gelenekselci Ekol'de Akıl, Hikmet ve Bilim”, *Modernizm ve Gelenekselcilik Arasında Din*, (Ed. Şamil Öçal, Cevat Özyurt), (Ankara: Hece Yay., 2013), s. 42-43.

¹²⁷ Guénon, Rene, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alametleri*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 117.

kazandırmaktaydı. Ama modern bilimin kararlı ve sağlam bir şekilde dayanabileceği hiçbir sabit noktanın bulunmaması da ilkelerinin değişkenliğinin açık bir göstergesi durumunda olmuştur. Böylelikle bilim, hiçbir mutlak doğrudan hareket etmediği için ihtimaller, tahminler ya da bireysel fantastik kurgulara indirgenmiş olduğunu düşünen Guénon, modern bilime karşı açık ve net olarak eleştirisini ortaya koymuştur. Ayrıca Guénon, modern bilimlerin bir şekilde geleneksel bilimlerin verileriyle uyuyor gibi görünen bir sonuç verisine ulaşmasını, modern bilimin verisinin doğruluğunun kanıt ya da tasdiki olarak telakki edilmesinin yanlış olduğunu hatta geleneksel bilimler için bir haksızlık olduğunu vurgulamıştır. Zaten Guénon için geleneksel bilimlerin de verileri olduğu için böyle bir tasdike ihtiyaç yoktur. Guénon, modern bilim hipotezlere dayandığı için ve bu kuramların zamanla önemsizleşebileceği için boşuna zaman kaybı olarak görmüştür. Hâlbuki geleneksel bilimler için bu veriler bambaşka şeylerdir ve metafiziksel alanda sezgisel olarak, yani kesin bilinen hakikatlerin itiraz edilemez sonuçları olarak ortaya çıkmışlardır.¹²⁸

Aydınlanma sonrasında oluşan bilim anlayışı yanında evren ve insan anlayışının da geleneksel öğretilerle taban tabana zıt olduğu düşüncesini savunan Nasr, bu eleştirisini modern insan için yaparken, geleneksel insanı -ki ister Müslüman isterse başka bir geleneğe mensup olsun- taban tabana zıt olarak konumlandırmıştır. Guénon, geleneksel insanın nerede olduğunu, nereye gittiğini bildiğini ayrıca kozmolojik ilimler sayesinde şimdiki hali ile akıbeti arasındaki yolculuğunda tehlikeli zamanlar geçirdiğinde bile yönünü bulmasına yardımcı olduğunu ileri sürmüştür.¹²⁹ Buradaki kozmolojik ilim geleneksel olarak yani geleneksel kozmolojik ilim şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca Nasr'a göre modern bilimin ahlaki değerler üretmede ve hayatı anlamlandırmada yetersiz kaldığını düşünmüştür. Çünkü modern bilim kendisini yönlendirebilecek üst değerlerden yoksun olmakla birlikte insana ve çevreye zararlı şeyler üretim içerisinde bulunmaktadır.

Genel olarak Gelenekselci düşünürler din-bilim arasında temel olarak bir çatışmanın mümkün olmadığını vurgulasalar da modern bilimin çatışma oluşturduğunu ifade etmekten geri durmamışlardır. Gelenekselcilerin buraya kadarki modern bilim eleştirilerini dikkate aldığımızda içerisinde bulundukları tavrın ufuk açıcı olduğu gerçeğini yadsıyamayız. Fakat bugün içinde bulunduğumuz imkânlarda onların üzerinde durduğu modern bilimlerin yerini

¹²⁸ Guénon, *Rene, Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 68-69.

¹²⁹ Nasr, Seyyid Hüseyin, *İslam ve İlim*, (Çev. İlhan Kutluer), (İstanbul: İnsan Yayınları, 1989), s. 237.

ikame edebilecek bir geleneksel bilim anlayışının varlığı ya da uygulanabilirliğini maalesef pratikte göremiyoruz.

Guénon, tradisyonel (Gelenekselci) öğretiyi temsil eden kimsenin profan¹³⁰ bilim karşısındaki tutumunun belirgin olması gerektiğini sıklıkla vurgulamıştır. Fakat Batı’da yaşayan çağdaşlarının gerek eğitim gerekse yaşam ortamlarından dolayı kendilerine empoze edilen ön yargılardan dolayı kavramları oturtmakta zorluk çektiklerini ifade etmiştir. Bu ön yargıların temelinde profan bilimin -ki modern bilim ile aynı şey- değerli olduğuna olan inanın olmasıdır. Guénon’a göre profan bakış, meşru değildir. Çünkü bu bakışta hiçbir ilkeye bağlı kalınmaması modern bilimin gerçek bir bilgi hüviyeti kazanmadığını hatta gerçek bilgi olarak kabul edilmeye de hiç hakkının olmadığını iddia etmiştir. Gerçek bilgidен kasıt, bilimin ortaya koyduğu pratik uygulamalar değildir. Çünkü bu uygulamalar bilimin değerinden bağımsızdır ki dolayısıyla bizim ilgi alanımıza girmemektedir.¹³¹ Aslında Guénon ve diğer Gelenekselcilere göre modern bilimin hiçbir doğruya ulaşamadığı sonucunu çıkartmamız doğru değildir. Çünkü onların eleştirdiği mevzu bu doğru bilgi bile olsa onların sunuş tarzına karşı bir eleştiridir.

Guénon, bilimin doğruluğunun anlaşılması için ilkeler ile bağıntısının tekrar oluşturması ve böylece sayılıp sayılamayacağı sorusuyla mümkün olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca bunun imkânsız olmadığını ama o zamanda söz konusu olan durumda artık aynı bilim olmayacağını da ifade etmiştir. Zaten böyle bir bakış açısının elde edilmesi tamamen değişime neden olur ki böylece profan bakış açısından istenilen tradisyonel bakış açısına geçilmiş olur.¹³²

Bir bilimi ele alırken sadece konusu ile değil aynı zamanda o konuya yaklaşımı, değerlendirirken ortaya çıkan bakış açısının da göz önüne alındığı unutulmamalıdır. Bu durumun tersi olsaydı ilkelerin bilinmemesinden kaynaklanan tüm yanlış kavramlar birbirlerinden kolayca ayrıştırılabilirdi. Çünkü söz konusu doğruların profan bilimle birleştirilmiş olmasından dolayı yanlış kavrayışlardan daima etkilenmiş olup açıkça belli olurlardı. Guénon bu noktada bazı kimselerin kendisine terminolojinin düzeltilmesinin temelde

¹³⁰ Profan, “özel alanın önünde, dışında bulunan” (pro-fanum) demektir. Kurallarında ya da yapısında bir ihlal olan ayrıca bir müeyyideyi gerektirmeyen sıradan ve alışılmış fenomenlerdir. Yani kutsal olmayan, sıradan. Bkz. Demirci, Kürşad, “Kutsiyet”, *TDV İslam Ansiklopedisi* C. 26, Ankara, 2002, s. 495.

¹³¹ Guénon, Rene, *Kadim Bilimler Ve Bazı Modern Yanılgılar*, (Çev. Fevzi Topaçoğlu), (İstanbul: İnsan Yay., 2003), s. 183-184.

¹³² Guénon, Rene, *a.g.e.*, s. 184.

pek bir öneminin olmadığını hatta matematikçilerin kullandıkları dilde bu saçmalıkların farkında olduklarına dair eleştiriler yönelttiklerini ve buna karşılık kendisinin hatalı bir dil ya da ifadenin daima düşünce karmaşasına yol açacağını, ayrıca karmaşıklığı düzeltmek yerine ısrarla direnmenin, fark etmeden bu hatalara düşmekten daha kötü bir durum olduğunu savunmuştur. Guénon'un buradaki asıl eleştirisi; profesyonel matematikçilerin bile bazı fikirlerinin yanlışlığını fark etseler bile bu yanlış fikirden oluşan ifade tarzını kullanmayı sürdürmelerine yöneliktir. Bu kimseler böylece doğrudan veya dolaylı olarak bu fikirlerin yayılmasına katkı sağlamaktadırlar ve bu Guénon için bir eleştiri unsudur. Asıl sıkıntı da artık hiçbir anlamın bağlanamadığı bir terminolojinin güncel bilimin içinde kullanılmaya başlanmasıdır. Guénon bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Güncel bilim’in gittikçe artan “anlamdan yoksun” bir uzlaşmacılığa” indirgenmesi eğiliminin devrenin son dönemlerindeki “katılma”dan sonra gelen bir “bozulma” evresinin karakteristiği olan eğilimin bir tezahüründen başka bir şey değildir. Bazılarının bilimlerine yöneltmiş olduğumuz itirazların, gerçekte, geçersiz olduklarını göstermek isterken, bu itirazlara daha da bir teyit oluşturan bir argümanı öne sürmeleri bizim ki gibi bir entellektüel düzensizlik dönemine uygun düşer ve gerçekten de ilginçtir.”¹³³

Guénon’a göre Rönesans, birçok şeyin sonunu getirmiş, bir nevi bazı değerlerin ölümüne sebep olmuştur. Ortaçağ’ın geleneksel bilimleri de bu çağda birkaç son eser verip diğer uygarlıklar gibi tamamen kaybolmuşlardır. Onlardan geriye ise felsefe ve dindışı bilim kalmıştır. Guénon bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Yani gerçek entellektüalitenin inkarı, bilginin en alt düzeyde sınırlandırılması, hiçbir ilkeye bağlı olmayan olayların ampirik ve analitik incelenmesi bir yığın anlamsız ve belirsiz ayrıntılar içinde dağılma, durmadan birbirlerini çürüten asılsız varsayımların ve modern uygarlığın mevcut tek üstünlüğünü oluşturan pratik uygulamaları dışında hiçbir sonuca götürmeyen eksik görüşlerin birikimi kalmıştır.”¹³⁴

¹³³ Guénon, a.g.e., s. 184-185.

¹³⁴ Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 42.

Gu  non bilimi, eksik veya kısmi ulaştığı sonuçlar için araştırma yapmak yerine sırf araştırma yapmak için araştırma yapılması dolayısıyla eleştirmiştir. Bundan dolayı bilimde gittikçe artış gösteren temelsiz kuramlar ve varsayımların peşi sıra geldiğini ifade etmiştir. Bir kuram kurulur kurulmaz onun yerinin hemen başka bir kuramla doldurulduğunu böylece kuramların ömürlerinin çok kısa olduğundan bir kargaşa oluşturduğunu ileri s  rm  ştir. Oluşan bu kaosla birlikte hiçbir şey kanıtlamayan ve hiçbir şey ifade etmeyen olaylar ya da ayrıntı yığınlarından başka bir şey ifade etmediğini vurgulamıştır.¹³⁵

Gu  non’a göre geleneksel anlayış içinde bütün bilimlerin hepsi özel uygulamalar olarak ilkelere bağlı bulunmaktadır. Tam bu noktada, ilkelere bağlı olduğunu kabul etmedikleri için modern anlayışı eleştirmiştir. Gu  non’un aslında eleştirdiği; modern anlayışın bilimleri aşan her şeyi inkâr yoluna gitmesi ya da onları “bilinemez” diye adlandırması ve görmezden gelmesi dolayısıyla inkâr etmesidir. Gu  non’a göre bu inkâr, “bilinemezcilik” ismi altında sistemli bir kuram haline getirilmeden önceye dayanmaktadır. Çünkü modern bilimlerin hareket noktasına baktığımızda bu inkâra dayandığını görebileceğimizi ifade etmiştir.¹³⁶

Gu  non, modern anlayışın bilimleri dar bir alan içine sıkıştırdığını ileri s  rm  ştir. Bazıları bu alanın içinde gerçekleşen gelişmenin derinleşme olduğunu düşünseler de aslında yüzeysellikten ibarettir. Zaten onların yani Batılıların bilimle uğraşmadaki amaçları sadece bilim için değildir. Onlar bilgiyi ki alt düzeyde bile olsa onu değil, sadece pratik uygulamaları amaç edinmiştirler. Böylelikle modern tarzda gelişim gösteren bilim sadece derinliğini kaybetmekle kalmayıp aynı zamanda ciddiyetini de kaybetmiştir.¹³⁷ özetle Gu  non, geleneksel anlayışa göre herhangi bir bilimin önem taşıması için önce metafizikle kurulan öğretinin bir uzantısı veya bir dalı olması gerektiğini ifade etmiştir.¹³⁸

¹³⁵ Gu  non, *Rene, Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Mahmut Kanık), s. 69.

¹³⁶ Gu  non, *a.g.e.*, s. 76-77.

¹³⁷ Gu  non, *a.g.e.*, s. 77-78.

¹³⁸ Gu  non, *a.g.e.*, s. 84.

BÖLÜM 4

RENÉ GUÉNON VE FELSEFE

4.1. Felsefenin Anlamı

Grekçe “sevgi” anlamında *filo* ile “hikmet” anlamındaki *sofia* ’nın birleşimiyle “hikmet sevgisi” anlamına gelen *filosofia* kelimesinin Arapça’ya geçmiş şekline felsefe denilmektedir. Hâkim anlamına gelen *sofos* (bilge) MÖ. VII. yüzyıla kadar ki süreçte varlığın ilkeleri üzerine düşünen kimseler için kullanılmıştır. Fakat Pisagor insan için *sofos* ’un kullanılamayacağını çünkü *sofos* ’un Tanrı olduğu iddiası üzerine insanlar için *filosofos* kelimesini öne sürmüş ve o dönemden itibaren varlığı derinden anlayıp tutarlı yorumlama yapan kimseler için *filosofos* (hikmet seven) denilmeye başlanmıştır. *Filosofos* Arapça’ya feylesûf (çoğulu felâsife) olarak intikal etmiştir. Tarihte ise ilk bu unvanla anılan düşünürün Thales olduğu düşünülmektedir.¹³⁹

Özü itibariyle akla dayanan, sistematik bir ölçüde eleştirel düzlemde varlığın bütün olarak doğasının, bilgi ve yaşam tarzıyla ilgilenen düşünme olarak da ele alınan felsefe, farklı tanımları içerisinde barındırmaktadır.¹⁴⁰ Örneğin Kant felsefeyi, “*kendisini akla dayanan nedenlerle meşru kılmak veya haklı çıkarmak iddiasında olan bir zihinsel etkinlik biçimi*” olarak tanımlamıştır.¹⁴¹

Felsefe tanımlamalarına esas olarak mana kazandıran Platon ve Aristoteles’dir. Bu iki filozof “*felsefe, düşüncenin var olanı bilmek için metodlu bir şekilde çalışması olarak ortaya çıkmaktadır.*” şeklinde ortak bir düşünceye sahiptirler. Ayrıca Platon’a göre felsefe “*doğruya varmak, var olanı bilmek için düşüncenin metodlu bir şekilde çalışmasıdır.*” diye tanımlarken, Aristoteles için felsefe “*var olanın ilk temellerini ve ilkelerini araştıran ilimdir yani ilkelerin ilmidir.*”¹⁴² İlk İslam filozofu olarak bilinen Kindi’ye göre felsefe, hakikatin bilgisidir. Yani insanın imkânı dâhilindeki şeylerin hakiki bilgisine ulaşmasıdır. Çünkü filozofun ulaşmak istediği hedef hakikati elde etmenin yanı sıra elde ettiği bu pratik bilgisiyle de hakikate uygun

¹³⁹ Kaya, Mahmut, “Felsefe”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 12, İstanbul, 1995, s. 319-320.

¹⁴⁰ Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, (İstanbul: Say Yay., 2017), s. 176.

¹⁴¹ Arslan, Ahmet, *Felsefeye Giriş*, (Ankara: BB101 Yay., 2017), s. 26.

¹⁴² Erdem, Hüsamettin, *İlkçağ Felsefesi*, (Konya: HÜ-ER Yayınları, 2010), s. 14.

amel etmesi olarak düşünür.¹⁴³ Farabi ise felsefeyi şöyle tanımlamıştır: “*Felsefenin tarif ve mahiyeti, var olmaları bakımından varlıkların bilinmesidir.*”¹⁴⁴ İbn Sina ise, felsefeden maksadın “*insanın objelere, bütün hakikatlere vakıf olabileceği kadar vakıf olması, onların sırrına ermeye çalışmasıdır.*” şeklinde ele almıştır.¹⁴⁵ Guénon’un felsefe tanımına baktığımızda ise; “*Felsefe sözcüğü haddizatında çok doğru bir anlamda anlaşılabilir, kuşkusuz ilkel anlamıyla; eğer iddia edildiği gibi özellikle onu ilk kullananın Pisagor olduğu doğruysa... Etimolojik anlamıyla “hikmet aşkı”ndan başka bir anlam ifade etmez.*”¹⁴⁶

4.2. Philosophia Perennis Anlamı

Philosophia Perennis kavramı, kadim bir tarihe dayanmakla birlikte son yüzyılda sistematize edilerek bir düşünceyi anlamlandırmaktadır. Ayrıca bu kavram, içerisinde anlam olarak ezeliklik, tarihilik, kültürelilik, evrensellik ve nebevîlik tasavvurlarını da ihtiva etmektedir.¹⁴⁷

Huxley, Philosophia Perennis kavramını ilk olarak kullanan kişinin Leibniz olduğu iddia etmiştir. Fakat Nasr, bu kavramı kullanan ilk kişinin Agostino Steuco (16. yüzyılın ilk yarısında yaşamış hümanist ilahiyatçı İtalyan düşünür) olduğunu, hatta Leibniz’den önce *De Perenni Philosophia* adını verdiği bir kitabının olduğunu ifade etmiştir. Aslında Philosophia Perennis’in Türkçe karşılığı *ezeli hikmet*, kalıcı felsefe şeklinde çevrilmektedir. Klasik literatür de ise “Hikmet-i Hâlîde”, “Cavidân-ı Hîred” olarak da kullanılmıştır. Hikmet kavramı ise *sofia* anlamına gelirken, Hâlîde terimi sözlüksel ifade olarak sonsuz, daim, ebedi anlamlarında kullanılmaktadır. Ancak bu iki kavram yan yana kullanıldığında yani Hikmet-i Hâlîde denildiğinde sonsuz ebedi ya da ezeli anlamında kullanılmamıştır. Daimî, sürüp giden

¹⁴³ Şerif, M. Muhammed, *Klasik İslam Filozofları ve Düşünceleri*, (Çev. İsmail Taşpınar), (İstanbul: İnsan Yay., 2017), s. 17.

¹⁴⁴ Taylan, Necip, *Ana Hatlarıyla İslam Felsefesi*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016), s. 20.

¹⁴⁵ Erdem, Hüsameddin, *İlkçağ Felsefesi*, (Konya: HÜ-ER Yayınları, 2010), s. 15.

¹⁴⁶ Guénon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (Çev. Mahmut Kanık), s. 37.

¹⁴⁷ Kılıç, Serap, *Philosophia Perennis Kavramı Açısından İbn Miskeveyh’in El-Hikmetü’l-Hâlîde’si*,

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 1-2.

anlamında ele alınmaktadır. Ayrıca Philosophia Perennis de bu bağlamda Perennis'e ezelilik anlamı verilmeyip daimilik, kalıcılık anlamı üzerinden değerlendirilmedi bulunulmuştur.¹⁴⁸

Philosophia Perennis'in tarihine bakıldığında en başta Eflatunculuk olmak üzere diğer akımlarla benzeştirildiği görülmektedir. Nasr, Agostino Steuco tarafından ilk kez kullanılan bu kavramın bilinçli olarak felsefeyi, teolojiyi, düşünceyi, hem de inancı içerisine alan ve özellikle hikmeti de içinde barındıran geniş şümullü bir kavram olduğu üzerinde ısrarla durmuştur.¹⁴⁹ Nasr, Steuco'nun "Hikmet" hakkındaki düşüncesinin ilahi bir kaynaktan geldiğini kutsal bir bilgi olup Allah'tan gelerek Âdem aracılığıyla insanlara sunulduğu ancak zamanla unutulup ihmal edildiğini ve bir rüya formunda koruma altına alındığı şeklinde bahsetmiştir. Steuco'nun gayesini izah ederken kutsal bilgiye dayalı bir itikadi inanç olan bu anlayış şeklinin insanlık tarihinin başlangıcına kadar dayandığını iddia etmiştir.¹⁵⁰

Guénon'dan sonra Gelenekselci Ekol'ün önemli bir ismi olan Nasr, Philosophia Perennis'in en temel anlamına indiğimizde metafizik olarak ifade bulduğunu iddia etmiştir. Zaten Nasr'a göre insanın akıl aracılığıyla erişebileceği bu kutsal bilgi genel din ve geleneklerin bütününe ortak temelini oluşturmaktadır. Ayrıca bu bilgiye bütün gelenek ve dinlerin ibadet, ritüel ve diğer usulleri elde etme aracılığıyla ulaşmanın mümkün olduğundan bahsetmektedir. Yine Nasr'a göre Philosophia Perennis, geleneğin kapılarının açılmasında çok önemli olduğunu, kapıları açan sırlı bir anahtara benzeterek vurgulamıştır. Çünkü bu bilgi ritüellerin ve usullerin kutsiyetindeki sırrı ehline gösterip varlığın keşfini sağlayan bir irfan olarak yer bulmaktadır.¹⁵¹

4.3. Modern Dönemler ve Felsefe

Modern terimi latince *modernus* kelimesinden gelen, köken olarak ilk defa beşinci yüzyılda Romalı ve Pagan geçmişten kendilerini ayırmak isteyen, o dönemin Hristiyan mensuplarınca kullanılmıştır. Kendisini eskiden yeniye geçişin bir yolu olarak gören modern

¹⁴⁸ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bilgi ve Kutsal*, (Çev. Yusuf Yazar), (İstanbul: İz Yay., 2013), s. 81. Ayrıca Bkz. Rakipoğlu, Numan, *Gelenekselci Ekol ve Modernizm Eleştirisi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 17.

¹⁴⁹ Nasr, Seyyid Hüseyin, *Kutsal Bir Bilim İhtiyacı*, (Çev. Şahabettin Yalçın), (İstanbul: İz Yay., 1995), s. 78.

¹⁵⁰ Nasr, *a.g.e.*, s. 81-82.

¹⁵¹ Nasr, *a.g.e.*, s. 78.

kavramı içerik olarak sürekli bir değişim geçirse de aslında antikçağ ile kendisi arasında ilişki kuran dönemleri ifade etmektedir. Bazı yazarlar modernlik kavramına Rönesans'la sınırlama getirmişlerdir. Fakat bu çok dar bir dönemi ifade etmektedir. Çünkü Antik Çağ'dan itibaren bir geçiş süreci olarak modern terimini ele aldığımızda Avrupa'da hep yeni bir dönem bilinci önümüze çıkmaktadır.¹⁵²

Orta Çağ'da geleneksel bir yapı içinde yaşayan Batılı insan, yaşadığı anlam problemine Hristiyan teolojisi içinde kendisine verildiği ölçüdeki metafizik bilgi ile çözüm bulmaya çalışmıştır. Fakat daha sonraki zamanlarda geleneksel Batı medeniyeti, modern Batı medeniyetine dönüşüp bir kırılma yaşamaya başlamıştır. Guénon, bu kırılma ve sapma için, gelenekten moderne doğru vuku bulan bir değişim olduğu düşüncesindedir. Yani Batılı insan anlam ve hakikatten uzaklaşmıştır. Moderniteyle ilgili bu kırılma 17. Yüzyılda Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da ortaya çıkmaya başlayan Fizikte Galileo, epistemolojide Descartes, siyasette Hobbes ile başlanıldığı düşünülse de Guénon'a göre bu başlangıcı 14. Yüzyıla kadar geriye götürmek mümkündür.¹⁵³

İngilizce modern teriminin başlangıcı ilk kez 16. yüzyıl başlarında “*hâlihazırda, şimdi var olan*” şeklinde ifade edilirken 16. yüzyıl sonlarına doğru terim *kadim, eski karşısı* gibi anlamları içinde barındıran bir anlam ifade etmeye başlamıştır. Sonraki dönemlerde modern terimi “*şimdiki çağa özgü olan*” yeni olan yani modası geçmiş olmayan şey anlamında kullanılmıştır. (Aslında 16. yüzyıldan bakıldığında “*tam şimdi, şu anda*” anlamında kullanılan 16. yy. olmaktadır. 16. yy. öncesi dönem eskiyi ifade etmektedir. Ancak 20. yy.'dan bakıldığında şu anda olan 20. yy. ve öncesi eski dönemi ifade etmektedir.) Yani asıl olan bakılan dönem ve öncesi olmuş oluyor. Bakılan dönem tam şimdi olurken, öncesi tarihi dönemi kapsıyor. Eski ve yeni göreceli hale geliyor. Bu yüzden bugünkü dönem için modern terimi kullanılmamaktadır. Şimdiki dönem için yani içinde bulunduğumuz dönem ifade etmek üzere modern terimi yerine, post modern terimi kullanılmaktadır.¹⁵⁴

¹⁵² Habermas. Jürgen, *Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje*, (Çev. Güleğül Naliş, Dumrul Sabuncuoğlu, Deniz Erksan), (Düz. Necmi Zeka), (İstanbul: Kıyı Yay., 1990), s. 31.

¹⁵³ Tufan, Mona Ahmed, *İnsan, Hakikat ve Anlam; René Guénon'da Modern İnsanın Anlam Problemi*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2020), s.11-12.

¹⁵⁴ <http://dictionary.reference.com/search?q=modern&r=66>, (ET: 07.10.2020).

4.4. Gu  non'un Modern Felsefeye Yönelttiği Eleştiriler

Gu  non, felsefeye dair eleştiride bulunduğunda ki bu filozoflar üzerinden gerçekleşmektedir. Bu durum söz konusu olduğunda bile bakış a  ıların gerektirdiği ayrılıktan dolayı oluşan mesafeyi koruduğunu özellikle vurgulamıştır. Kendisini, felsefeyi başka bir felsefi düşünceye karşı tenkid etmek adına yapan kimselerle aynı zemine koymadığını ifade etmiştir.¹⁵⁵ Zaten Gu  non'un an'anevi doktrinlerin bu nazariyelerdeki saçmalık ve boşluklarını göstermesinden dolayı bu eleştirileri yaptığını yani bundan yola çıktığını görmekteyiz.

Gu  non, filozoflarla olan ortak yanlarının sadece diyalektik olabileceğini ifade etse de aslında bu hususta bile kendilerini filozoflarla benzer görmemektedir. Yani diyalektiği kullanırken bile onların bilmediği ilkelerin emrinde bir alet olarak g  rmuşlerdir. Ayrıca bu benzer olarak kullandıkları diyalektiği modern ilmin sonuçları ile an'anevi ilimlerin sonuçları arasında m  ş  hede edilen fark gibi bu kullanımındaki gibi y  zeyssel olarak bile belirgin olduğu iddiasındadırlar. Aslında Gu  non, filozofların metotlarını kullanmadıklarını ifade etmeye çalışmıştır.        ona göre, bu metotların geçerli olan yanları onların -filozofların- öz malı değildir. Bütün insanların ortak mülkiyetinde bulunan bir şeydir.¹⁵⁶

Felsefe ve metafizik arasındaki farka çok az değinmelerinden dolayı Batı'yı eleştiren Gu  non, bu farkı dikkate almadıkları için birçok kimsenin bunu kavrayamadığını düşünmüştür.        -daha öncede bilgi bölümünde ifade ettiğimiz gibi- bir bilgi türünü belirleyen ya da bu bilgiyi diğerlerinden ayıran şeyin sadece onun konusu olmadığı tam tersine bu konunun nasıl ele alındığını önemseyen Gu  non, metafiziğin de böyle önem kazandığını ifade etmiştir. Ancak metafiziğin bazı meselelerini bir felsefi sistemin içine sokulduğunda bu bakış tarzının bütünüyle kaybedeceğini savunmuştur.¹⁵⁷

Gu  non kendisine yöneltilen 'felsefeye karşı felsefe yürüttüğü' iddiasına karşı çıkmıştır.        yaptığı şeyin bambaşka bir şey olduğunu iddia etmiştir. Bu duruma şöyle bir benzetmede bulunarak karşılık vermiştir:

¹⁵⁵ Gu  non, Rene, *Doğu Ve Batı*, (  ev. Fahrettin Arslan), (  stanbul: Yeryüzü Yay., 1980), s. 214.

¹⁵⁶ Gu  non, *a.g.e.*, s. 214-215.

¹⁵⁷ Gu  non, *a.g.e.*, s. 215.

“Meselâ matematikle ilgili bir nazariye üzerinde dursaydık ve birilerinin canı bunu «fizikle» ilgili görmek istese, şüphesiz buna mani olamazdık, ama kelimelerin manasını bilen herkes, bu konuda ne düşünceleri gerektiğini pekâlâ çıkarırlardı; burada daha az cari kavramlar söz konusu olsa da, öngörmeğe çalıştığımız yanılmalar şu anlattığımız yanlışa oldukça benzemektedir.”¹⁵⁸

Bazı çevrelerin bu eleştirilerinin yanında ek olarak Hindu felsefesinden söz ettiği düşüncesine kapılanların yanıldığını hatta bunu duyduğunda çok şaşırdığını ifade etmiş olan Guénon, aksine gayretinin Hind'teki şeyin felsefeden tümüyle ayrı başka bir şey olduğunu göstermek istediğini ifade ederek, bu eleştirilere de böylece cevap vermiş bulunmaktadır.

Batı'nın felsefesini değerlendirirken bağımsız bir tutum aldığını ileri sürmüştür. Ona göre, bağımsız hareket etmenin altındaki neden Batı'ya karşı hiçbir şekilde borcunun olmadığını farkında olmasıdır. Zaten zihni durumunun kaynağı, Doğu olmasından dolayı Doğu'ya karşı borçlu olduğunu düşünmüştür. Felsefeyi incelemesinin özellikle öz üzerinde yani düşünce yapısı üzerinde karar kılındıktan sonra yaptığını önemle vurgulamıştır. Çünkü bu incelemelerin kötü tesir etmeyeceği tek şeklin bu yol olduğu düşüncesinden kaynaklanmıştır.¹⁵⁹

Bir önceki paragrafta bahsettiğimiz bu incelemeler sonucunda felsefe hakkındaki düşüncelerinin bütünüyle teyit eder şekilde ortaya çıkmış olduğunu ifade etmiştir. Guénon bu bağlamda felsefeye yönelik eleştirilerinde haklı olduğunu, yani hiçbir zihni fayda sağlamadığını ve bu araştırmadan/incelemeden elde ettiği tek faydanın bu iddiasını teyit eder nitelik taşıyor olmasıdır.

Modern felsefenin bazı ifadelerinin incelemekten şüphelenilemeyeceğini bu yüzden bütün tutarsızlıklarını, lüzumsuzluklarını kullandıkları hususi dili yakından incelemekle anlaşıldığını da ayrıca vurgulamıştır.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Guénon, *a.g.e.*, s. 216.

¹⁵⁹ Guénon, *a.g.e.*, s. 221.

¹⁶⁰ Guénon, *a.g.e.*, s. 221-222.

Gu  non'a göre felsefe bilgiye giriş ve hazırlık niteliği taşıtmaktadır. Yani bilgiye ulaşmada bir aşamadır. Bu bağlamda hikmete doğru bir ilerleyiş olarak g  rmuşt  r. Ama hikmetin altında bir aşama olduğunu da özellikle vurgulamıştır. Gu  non daha sonraki süreçlerde sapmaya sebep olan şeyin de tam bu noktada olduğunu yani hikmete doğru bir geçiş iken bunu amaç haline getirdiklerini ve felsefeyi hikmet yerine koymalarını eleştirmiştir. Böylece hikmetin gerçek anlamdaki niteliğinin unutulmasına ya da tanınmamasına yol açmıştır. Bundan dolayı Gu  non felsefeyi dindışı bir hal almış yani sadece akli bir bilgeliliğin -ki buradaki bilgelik ironi anlamdadır- doğduğunu ifade etmiştir.¹⁶¹

Gu  non, 'geleneksel felsefe' şeklinde yapılan adlandırmayı doğru bulmamış eleştirmiştir.        Gu  non'a göre felsefe, felsefi olabilecek herhangi bir şeye tamlama olarak gerçekten gelebilecek bile olsa böyle bir sıfata kesinlikle hakkının olmadığını ileri s  rmuşt  r. Yine Gu  non'a göre felsefe kendisini aşan şeye karşı tamamen inkâr yoluna gitmese de onu kendi akli düzeni içine almaktadır.¹⁶²

Gu  non'un felsefeyi eleştirme sebeplerinin temelinde insanlar tarafından ortaya çıkarılması ve hiçbir vahiy veya ilhama dayanmayan bir yapı şeklinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Kısaca ifade edecek olursak 'dindışı' bir şey olarak görmesidir. Zaten Gu  non'a göre felsefenin, her ne kadar bazı kimselerin zevk alıp tüm d  şlemelerine rağmen bir ırkın ya da bir çağın zihniyetini düzeltmeye yetemeyeceği düşüncesi ön plana çıkmıştır.¹⁶³

¹⁶¹ Gu  non, *Rene, Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Mahmut Kanık), s. 38-39.

¹⁶² Gu  non, *a.g.e.*, s. 57.

¹⁶³ Gu  non, *a.g.e.*, s. 57.

SONUÇ

René Guénon'un bilgi, bilim ve felsefe anlayışına genel bir perspektiften bakabilmek için öncelikle Gelenekselci Ekol'ün temel doktrinlerine hâkim olmak gerekmektedir. Çünkü bu Ekol'ün özelinde bizim de tezimizin başkişisini oluşturan Guénon'un düşünce ve eleştirilerine vakıf olmamız bu bağlamda önem arz etmektedir. Ekol'ün tüm mensupları bu terimi ortak bir anahtar terim olarak kullanmışlardır. Guénon telif hayatından önceki süreçte metafizik terimini tercih etmiştir. Fakat sonraları Batı düşünce tarihindeki felsefi anlama indirgenebilme tehlikesi ihtimaline karşı “*tradisyon*” (gelenek) tabirini ağırlıklı olarak kullanmıştır. Guénon, gelenek kavramı üzerine inşa ettiği düşünce dünyasını “metafizik bilgi” üzerinden anlamlandırmalar yaparak inşa etmeye devam etmiştir. Guénon'a göre metafizik, tabiatın ötesinde ve üstünde olandır. Yani “tabiat-üstü”dür. Fakat Guénon yine de kesin bir tanım yapılamayacağını ifade eder. Çünkü her terimin bir sınırlama olacağını düşünür. Metafiziğin konusunun tüm varlığın her türlü haldeki imkânları olarak açıkladığı için buna bağlı olarak, hiçbir keyfi sınırlama metafizik ile bağdaşmaz. Ayrıca Guénon'a göre, metafiziğin olmadığı yerde diğer bilgilerin yani her türlü bilginin, *ilke*'den yoksun kalacağı açıktır. Çünkü bu bilginin lâdini (profan) bir karakteri mevcuttur. Her ne kadar metafiziksel bir öğreti ile dini bir öğretinin alanlarının ayrı olduğu net bir şekilde ortada olsa da hiçbir çatışma içine girmeden, aynı çatı altında buluşabilme imkânını göz ardı edemeyiz.

Guénon'da bilgi, biçimsel bir tarzda ifade edilmediği için kesin ayrımlarla ön plana çıkaramıyoruz. Çünkü Guénon'a göre bilgiyi sistematize ederek açıklamak bilgiyi birtakım zihni kalıplar içerisine hapsedmek olarak karşılık bulduğu için kalın çizgilerle bu ayrıma gidemesek de, Guénon'un metafiziksel bilginin elde edilebilmesinin temelinde entelektüel sezgiyi ele almak gerektiği vurgusunu görebiliyoruz. Hatta Doğu medeniyetinin kendi içinde yanılğıya düşmeden, geleneksel normlara uygun her gelişmenin hareket noktası olarak sezgiyi görmüştür. Fakat buradaki sezginin bazı çağdaş filozofların anlamlandırdığı “öteki sezgiyle” kesinlikle hiçbir ilgisinin olmadığını önemle vurgulamıştır. Çünkü onların algıladığı sezgi saf akıl olan akıl-üstü bir sezgiyi oluşturmaktadır. Guénon'un kastettiği sezgi ise, tamamen özle ilgili yani duyulabilir cinsten ve bütünüyle akıl-altı bir sezgiyi ifade etmektedir. Çünkü modernlere göre düşünce düzeyinde akıldan başka üstün hiçbir şeyi tanımamaktadırlar. Bundan dolayı Guénon, onlar için entelektüel sezginin ne olabileceğini kavrayamadıklarını ifade etmiştir. Zaten onlar yani modernler, bu tür sezgiyi her türlü bilginin yok oluşu olarak

algılamaktadırlar. Guénon, Batılıların entelektüel sezgiyi tanımamakta ya da inkâr etmede ısrarcı olduklarını böyle devam etmeleri halinde ise, hiçbir geleneğe sahip olamayacaklarını ifade etmiştir. Ayrıca bu ısrarlarından dolayı da Doğu medeniyetlerinin hakiki temsilcileriyle de anlaşamayacaklarını özellikle vurgulamıştır. Guénon, Batı'nın bilgi konusunda sadece akli ve istidlali bilgi yani dolaylı ve eksik bilgiyi öne çıkarttığının bunun da aşağı seviyeli bir bilgi anlayışı olduğunu ve bu bilgiye bile pratik amaçlarına yararlı olduğu ölçüde değer verdikleri yönünde eleştirir. Onların bu anlayışlarının, eylemin içine eylemi aşan her şeyi inkâr etme noktasına getirdiğini ve böylelikle eylemin ilke yokluğundan önemsizleştiği, verimsiz bir telaşa dönüştürdüğünü fark bile edemediklerini ifade eder. Guénon bu durumu, modern dünyanın en çok göze çarpan özelliği olduğunu düşünür. Yani bu telaş, sürekli değişim, durmadan artan hız gereksinimleri bunun sebepleri arasındadır. Her şeyin saf bir oluşum halinde değişmediği yani daimî olana hiçbir şekilde yer verilmediği bir dünya ile her gerçeği yine bu oluşum içinde olup bitiren insanların düşünce yapısı arasında tam bir uyum bulunmaktadır. Gerçek bilginin ve bu bilginin nesnesinin, aşkın ve evrensel ilkelerini inkâr etmelerinin altında aslında bu uyum yatmaktadır. Çünkü Guénon'a göre insan her şeyi değişime indirgerse, mantıksal olarak değişimin bile varlığında inkâr düşüncesine gitmesi kaçınılmaz olur. Ayrıca Guénon, Batı'nın ilim anlayışının “burnu havada” bir anlayış olduğunu ifade eder. Batı'nın ilmini tanıma fırsatı bulan bir Hindu üzerinden, doğuluların Batı'nın bu ilmi hakkında “Batı ilmi, cahil bir ilimdir” dediğini aktarır. Bu iki kelimenin bir zıtlık oluşturmadığını ifade eder. Hindu'nun kastettiği şeyin aslında bir bilginin belirli küçük bir alanda geçerli olduğu ve gerçekliği olan bir bilginin kesin surette özden mahrum dar, ilkesi olmayan bir bilgi olmasına dayandırır.

Gelenekselci düşüncenin bilgi anlayışını anlamlandırabilmek için önemli bir kavram olan Scientia Sacra, aslında Philosophia Perennis ile yakın bir kavramdır. Gelenekselci düşüncenin -bizim konumuz gereği de: özellikle Guénon'un düşünce alanı içerisinde- bilgi ve bilim kavramlarını yakın perspektifte tuttuğunu görmekteyiz. Zaten Scientia Sacra da baktığımız zaman; geleneğin özünü oluşturan vahyin, ne şekilde tezahür ederse etsin, temelinde bulunan değişmez bilgi olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamayı Gelenekselciler Philosophia Perennis için de benzer olarak kullanmışlardır. Guénon, kutsal bilimlerin öncelikle ilkeye özgü bilgiye tamamen sahip olunması ve geleneksel ilkelere de sıkı bir şekilde zaman, yer şartlarına istenen bütün uyarlamaları gerçekleştirebilecek şekilde bağlı olursa bu kutsal bilimin doğru dürüst kurulabileceğini özellikle vurgulamıştır.

Kutsal bilime dâhil olabilmek için, geleneksel bilimlerin metafizik ilkelere bağlılıklarının olduğunu ifade etmiş olan Guénon, ayrıca iki tamamlayıcı işlevin de gerekli olduğunu önemle vurgulamıştır. Birinci işlev; geleneksel bilimler öğretinin uygulamalarından faydalanarak kendi aralarında gerçekliğin bütün düzeylerine bağlanmakla ve onları sentez birliği içinde bütünleştirmesinden almaktadır. İkinci işlev ise; ait oldukları varoluş derecelerine göre olan hiyerarşik dağılımlarda saf entellektüalliteye kadar bir yükseliş, ilerleme göstermektedir. Guénon, bu iki işlevin hiçbirini modern bilimlerin yerine getiremediğini, bundan dolayı da modern bilimlerin ancak ‘lâdini bilim’ olmaktan öteye geçemediği gibi kutsal bilim de olamadıklarını ileri sürmüştür.

Bilgi ve bilimin, Gelenekselci düşünce içinde, özelde de Guénon’un düşünce alanında da bu kavramların, zincirin parçaları gibi birbirlerine bağlı olduklarını görmekteyiz. Merkezde geleneğin olduğu, bu geleneğe metafizik bilgi ile bağlanıldığı bu bağlanmada da değişmez ilkelerin bilgisiyle bilimin ortaya çıktığı şeklinde bir sistem oluştuğunu görmekteyiz. Guénon, bilimin eksik veya kısmi ulaştığı sonuçlar için araştırma yapmak yerine sırf araştırma yapmak için araştırma yapıldığı yönünde eleştirmiştir. Bundan dolayı bilimde gittikçe artış gösteren temelsiz kuramlar ve varsayımların peşi sıra geldiğini ifade etmiştir. Bir kuram kurulur kurulmaz onun yerinin hemen başka bir kuramla doldurulduğunu böylece kuramların ömürlerinin çok kısa olduğundan bir kargaşa oluşturduğunu ileri sürmüştür. Oluşan bu kaosla birlikte hiçbir şey kanıtlamayan ve hiçbir şey ifade etmeyen olaylar ya da ayrıntı yığınlarından başka bir şey ifade etmediğini vurgulamıştır.

Guénon’a göre geleneksel anlayış içinde bütün bilimlerin hepsi özel uygulamalar olarak ilkelere bağlı bulunmaktadır. Tam bu noktada, ilkelere bağlı olduğunu kabul etmedikleri için modern anlayışı eleştirmiştir. Guénon’un aslında eleştirdiği; modern anlayışın bilimleri aşan her şeyi inkâr yoluna gitmesi ya da onları “bilinemez” diye adlandırması ve görmezden gelmesi dolayısıyla inkâr etmesidir. Guénon’a göre bu inkâr, “bilinemezcilik” ismi altında sistemli bir kuram haline getirilmeden önceye dayanmaktadır. Çünkü modern bilimlerin hareket noktasına baktığımızda bu inkâra dayandığını görebileceğimizi ifade etmiştir.

Guénon’a göre felsefe bilgiye giriş ve hazırlık niteliği taşımaktadır. Yani bilgiye ulaşmada bir aşamadır. Bu bağlamda hikmete doğru bir ilerleyiş olarak görmüştür. Ama hikmetin altında bir aşama olduğunu da özellikle vurgulamıştır. Guénon daha sonraki süreçlerde sapmaya sebep olan şeyin de tam bu noktada olduğunu yani hikmete doğru bir geçiş

iken bunu amaç haline getirdiklerini ve felsefeyi hikmet yerine koymalarını eleştirmiştir. Böylece hikmetin gerçek anlamdaki niteliğinin unutulmasına ya da tanınmamasına yol açmıştır. Bundan dolayı Gu  non felsefeyi dindışı bir hal almış yani sadece akli bir bilgeliğın -ki buradaki bilgelik ironi anlamdadır- doğduğunu ifade etmiştir.

Gu  non, ‘geleneksel felsefe’ şeklinde yapılan adlandırmayı doğru bulmamış eleştirmiştir. Çünkü Gu  non’a göre felsefe, felsefi olabilecek herhangi bir şeye tamlama olarak gerçekten gelebilecek bile olsa böyle bir sıfata kesinlikle hakkının olmadığını ileri s  rm  st  r. Yine Gu  non’a göre felsefe kendisini aşıan şeye karşı tamamen inkâr yoluna gitmese de onu kendi akli düzeni içine almaktadır.

Son olarak, tezimizde Gelenekselci Ekol çerçevesinde kavramları ele aksak da, Gu  non özelinde çalışmamızdan dolayı sınırlılıklarımızın yani konumuzun çizgisinden çıkmamaya titizlikle gayret gösterdik. Kısaca, bu tezimiz aracılığıyla Gelenekselci Ekolün başat ismi Gu  non’un düşünce dünyasını bu bağlamda bilgi, bilim ve felsefe düşüncelerini, eleştirilerini ve çözüm olarak gördüğü hususları araştırıp, incelemelerde bulunduk.

KAYNAKÇA

Armağan, Mustafa, *Gelenek*, (İstanbul: Ağaç Yayınları, 1992).

Aydın, Mustafa, “*Modern Dönemlerde Gelenek, Din ve İslâm*”, Tezkire, S: 40, Ankara, 2004.

Aristoteles, *Metafizik*, (Çev. Ahmet Aslan), (İstanbul: Sosyal Yay., 1996).

Arslan, Ahmet, *Felsefeye Giriş*, (Ankara: BB101 Yay., 2017).

Akdoğan, Sinan, *Gelenekselci Ekole Göre Din ve Modernleşme: René Guénon Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜSBE, İstanbul, 2010.

Bayer, Burcu, *Gelenekselci Ekolün Sanat Felsefesi Anlayışı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Başaran, Abdullah, *Rene Guénon’da Gelenekselcilik*,
https://www.academia.edu/416400/Ren%C3%A9_Gu%C3%A9nonda_Gelenekselcilik, (ET:06.09.2019).

Bolay, Hayri, *Felsefi Doktrinler Sözcüğü*, (İstanbul: Atlas Yay., 2018).

Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, (İstanbul: Say Yay., 2017).

Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, (İstanbul: Paradigma Yay., 2002).

Cevizci, Ahmet, *Bilgi Felsefesi*, (İstanbul: Say Yayınları, 2018).

Cevizci, Ahmet, *Metafiziğe Giriş*, (İstanbul: Say Yayınları, 2016).

Crow, William Bernard, *Büyülüğün, Cadılığın Ve Okültizmin Tarihi*, (Çev. Fulya Yavuz), (İstanbul: Dharma Yay., 2002).

Demirci, Kürşad, “Kutsiyet”, *TDV İslam Ansiklopedisi* C. 26, Ankara, 2002.

Elida, Mircea, *The Occult and the Modern World, Occultism, Witchcraft and Cultural Fashions*, Chicago Üniversitesi, 1976.

Erdem, Hüsameddin, *İlkçağ Felsefesi*, (Konya: HÜ-ER Yayınları, 2010).

Evkuran, Mehmet, *René Guénon Düşüncesinde Temel Konu ve Kavramlar*, Bilimname, C. 10, S: 1, 2006.

Guénon, Rene, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler*, (Çev. Fevzi Lütfi Topaçoğlu), (İstanbul: İnsan Yay., 2015).

Guénon, Rene, *Yatay Ve Dikey Boyutlarının Sembolizmi*, (Çev. Fevzi Lütfi Topaçoğlu), (İstanbul: İnsan Yay., 2017).

Guénon, Rene, *Mistik Temaşa Ve Mistik Deneyim*, (Çev. Fevzi Lütfi Topaçoğlu), (İstanbul: İnsan Yay., 2005).

Guénon, Rene, *Dante Ve Ortaçağ'da Dini Sembolizm*, (Çev. İsmail Taşpınar), (İstanbul: İnsan Yay., 2004).

Guénon, Rene, *Vedanta'ya Göre İnsan Ve Halleri Hint Felsefesinde Kamil İnsan*, (Çev. Atilla Ataman), (İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2002).

Guénon, Rene, *Varlığın Mertebeleri*, (Çev. Vildan Yalsızuçanlar), (İstanbul: Etkileşim Yay., 2013).

Guénon, Rene, *Metatron Dünya Krallığı*, (Çev. Haluk Özden), (İstanbul: Ruh Ve Madde Yay., 1992).

Guénon, Rene, *Maddi İktidar Manevi Otorite*, (Çev. Birsal Uzma), (İstanbul: İz

Yayıncılık, 1997).

Gu        , Rene, *Niceliğin Egemenliği Ve   ağın Alâmetleri*, (  ev. Mahmut Kanık), (  stanbul:   z Yayıncılık, 2004).

Gu        , Rene, *  sl  m Manevîyatı ve Taoculuğa Toplu Bakış*, (  ev. Mahmut Kanık), (  stanbul:   nsan Yay., 2016).

Guenon, Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Mahmut Kanık), (  stanbul:   nsan Yay., 1999).

Gu        , Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Mahmut Kanık), (  stanbul: Verka Yayınları, 1999).

Gu        , Rene, *Modern Dünyanın Bunalımı*, (  ev. Nabi Avcı), (  stanbul: AĞaç Yayıncılık, 1991).

Gu        , Rene, *  nisiyasyona Toplu Bakışlar*, I. C., (  ev. Mahmut Kanık), (Ankara: Hece Yay., 2003).

Guenon, Rene, *Doğu D  ş  n  cesi*, (  ev. L. Fevzi Topaçoğlu), (  stanbul:   z Yayıncılık, 1997).

Gu        , Rene, *Doğu ve Batı*, (  ev. Fahrettin Arslan), (  stanbul: Yeryüzü Yay., 1980).

Gu        , Rene, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, (  ev. Fevzi Topaçoğlu), (  stanbul:   nsan Yay., 2003).

Gu        , Rene, *Ruhçu Yanılgı*, (  ev. Lütfi Fevzi Topaçoğlu), (  stanbul,   z Yayıncılık, 1996).

Gu        , Rene, *  nisiyasyona Toplu Bakışlar I-II*, (  ev. Mahmut Kaya), (Ankara: Hece Yay., 2010).

Gu  non, Rene- Marcel, Gabriel- Bergson, Henri, *Metafizik Nedir? 'Doğu Metafiziği'*,
(  ev. Ahmet Aydoğan- Mustafa Tahralı, ( stanbul: Birey Yayıncılık, 1999).

Gu  non, Rene, *Kadim Bilimler ve Bazı Modern Yanılgılar*, (  ev. Fevzi Lütfi
Topaçoğlu), ( stanbul:  nsan Yay., 2000).

Habermas. J rger, *Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje*, (  ev. G leng l Naliş,
Dumrul Sabuncuoğlu, Deniz Erksan), (Düz. Necmi Zeka), ( stanbul: Kıyı Yay.,
1990).

Kaya, Mahmut, "Felsefe", *TDV  sl m Ansiklopedisi*, C. 12,  stanbul, 1995.

Rıza şah Kazımı, "Ebubekir S r ceddin", *TDV  sl m Ansiklopedisi*, C. 37,  stanbul,
2009.

Kutluer, ilhan, "*Rene Guenon'dan Seyyid Hüseyin Nasr'a: Gelenekselci Ekol'e Ait
 ğretilerin Türkiye'ye  ntikali Ve Algılanış Biçimleri*", Türkiye'de  slamcılık
Düşüncesi Ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri, (Ed.  sma l Kara, Asım  z),
( stanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yay., 2013).

Kasay, Abdullah, * ağdaş Türk Düşüncesinde Gelenekselci Ekol' n (Tradisyonalizm)
Eleştirisi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Sosyal
Bilimler Enstitüsü, 2019.

Koltaş, Nurullah, "* ağdaş Bir Arif Frithjof Schuon ve Gelenekselciler*", Sabah  lkesi
Dergisi, S: 36, Köln, 2013.

Koltaş, Nurullah, *Gelenekselci Ekol ve  slam*, ( stanbul:  nsan Yay., 2013).

Koltaş, Nurullah, " s  Nureddin (Frithjof Schoun)", *TDV  sl m Ansiklopedisi*, C. 22,
Ankara, 2020.

Koltaş, Nurullah, *Batıdaki Gelenekselci Ekolün Kelami Konulara Yaklaşımı –Rene*

Guenon Ve Frithjoh Schuon Örneği, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Kutluer, İlhan, "Metafizik", *TDV İslam Ansiklopedisi* C. 29, Ankara, 2004.

Kılıç, Serap, *Philosophia Perennis Kavramı Açısından İbn Miskeveyh'in El-Hikmetü'l-Hâlîde'si*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Laroui, Abdullah, *Tarihselcilik ve Gelenek*, (Çev. Hasan Bacanlı), (Ankara: Vadi Yayınları, 1993).

Mengüşoğlu, Takiyettin, *Felsefeye Giriş*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1983).

Martin, Lings, "Rene Guénon", *Doğu Düşüncesi*, (Çev. F. Lütü Topaçoğlu), (İstanbul: İz Yay., 2004).

Nasr, Seyyid Hüseyin, *Modern Dünyada Geleneksel İslam*, (Çev. Sara Büyükduru), (İstanbul: İnsan Yay., 2001).

Nasr, Seyyid Hüseyin, *Makaleler 2*, (Çev. Şehabettin Yalçın), (İstanbul: İnsan Yay., 1997).

Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bir Kutsal Bilim İhtiyacı*, (Çev. Şahabettin Yalçın), (İstanbul: İnsan Yay., 1995).

Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bilgi ve Kutsal*, (Çev. Yusuf Yazar), (İstanbul: İz Yay., 2001).

Nasr, Seyyid Hüseyin, *Bilgi ve Kutsal*, (Çev. Yusuf Yazar), (İstanbul: İz Yay., 2013).

Nasr, Seyyid Hüseyin, *İslam ve İlim*, (Çev. İlhan Kutluer), (İstanbul: İnsan Yayınları, 1989).

Öçal, Şamil, "Gelenekselciler ve Felsefe", *Modernizm ve Gelenekselcilik Arasında Din*, (Ed. Şamil Öçal, Cevat Özyurt), (Ankara: Hece Yay., 2013).

Rakipoğlu, Numan, *Gelenekselci Ekol ve Modernizm Eleştirisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

Schuon, Frithjof, *İslam'ın Metafizik Boyutları*, (Çev. Mahmut Kanık), (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996).

Sağlam, Nuri, “*Gelenek ve Toplumsal Bir Ayırıştırma Aracı Olarak Gelenekselciler*”, Sabah Ülkesi Dergisi, S: 36, Köln, 2013.

Sedgwick, Mark, “*Modern Dünyaya Karşı*”, (Çev. Şamil Öçal), (Ankara: Hece Yayınları, 2016).

Şerif, M. Muhammed, *Klasik İslam Filozofları ve Düşünceleri*, (Çev. İsmail Taşpınar), (İstanbul: İnsan Yay., 2017).

Tahralı, Mustafa, “Abdülvâhid Yahyâ (René Guénon)”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul, 1988.

Taylan, Necip, “Bilgi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul, 1992.

Taylan, Necip, *Ana Hatlarıyla İslam Felsefesi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2016.

Tahralı, Mustafa, “Rene Guenon: Doğu Metafiziği” Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S: 3, İstanbul, 1985.

Toprak, Taha Burak, René Guénon'da Doğu - Batı Karşıtlığı ve Modernite Eleştirisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Tufan, Mona Ahmed, *İnsan, Hakikat ve Anlam; René Guénon'da Modern İnsanın Anlam Problemi*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2020).

Yalçın, Şehabettin, “Gelenekselci Ekol'de Akıl, Hikmet ve Bilim”, *Modernizm ve Gelenekselcilik Arasında Din*, (Ed. Şamil Öçal, Cevat Özyurt), (Ankara: Hece

Yay., 2013).

Yılmaz, Hüseyin, “*Yitik Hikmetin Kapıları - Mevlâna ve Ezelî Hikmet*”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, c. 3, S: 2, 2014.

Yılmaz, Hüseyin, *Ezelî Hikmet ve Dinler*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2003).

Weber, Alfred, *Felsefe Tarihi*, (Çev. H. Vehbi Eralp), (İstanbul: Devlet Basımevi, 1938).

<https://1000kitap.com/yazar/ananda-k-coomaraswamy>, (ET: 01.10.2020).

<https://nefesyayinevi.com/yazarlar/william-chittick>, (ET: 01.10.2020).

<http://dictionary.reference.com/search?q=modern&r=66>, (ET: 07.10.2020).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler;

Adı, Soyadı : Ruveyda Aksel

Eğitim Bilgileri;

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet
Yüksek Lisans	ASBÜ/Felsefe ve Din Bilimleri	-
Lisans	Akdeniz Üniversitesi/İlahiyat	2018
Lise	Özel Sancak Anadolu Lisesi	2013

Yabancı Dil;

İngilizce, Arapça

Yayınlar;

Aksel, Ruveyda, “İbn Rüşd Psikolojisinde Nefs”, 8.TLÇK Bildiriler Kitabı, 2019, cilt:3, ss: 71-83.

Aksel, Ruveyda, “İslam Filozoflarında İdealar Nazariyesinin Yansımaları”, 9. TLÇK Bildiriler Kitabı, 2021, cilt:2, ss: 143-162.